

Luttenbergstraat 2
Postbus 10078
8000 GB Zwolle
Telefoon 038 499 88 99
Fax 038 425 48 88

overijssel.nl
postbus@overijssel.nl

KvK 51048329
IBAN NL45 RABO 0397 3411 21

Inlichtingen bij

Saskia Kriesch
telefoon 038 499 76 37
S.Kriesch@overijssel.nl
Zaaknummer 5270997

Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland
De heer B. Blaauwbroek
Bentheimerstraat 15 a
7587 ND DE LUTTE

Datum	Kenmerk	Pagina	Bijlagen	Uw brief	Uw kenmerk
12.07.2019	2019/0205047	1 van 34			

Onderwerp: Vergunning Wet natuurbescherming

Geachte heer Blaauwbroek,

U heeft, namens de Vereniging tot Behoud van natuurmonumenten in Nederland (verder Natuurmonumenten), een aanvraag om een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming – Natura 2000-Soorten (verder Wnb – Soorten) bij ons ingediend. Deze hebben wij op 1 maart 2019¹ ontvangen. De aanvraag heeft u tussentijds gewijzigd in een aanvraag vergunning van de Wet natuurbescherming – Natura 2000-gebieden (verder Wnb – Natura 2000-gebieden)². Deze gewijzigde aanvraag is het uitgangspunt voor deze vergunning. De aanvraag betreft het uitvoeren van interne PAS-maatregelen op diverse locaties in het Natura 2000-gebied 'De Wieden'. In deze brief geven wij onze voorgenomen beslissing weer.

Ontwerpbesluit

Wij hebben het voornemen om u een vergunning³ te verlenen voor het uitvoeren van interne herstelmaatregelen op diverse locaties verspreid over het Natura 2000-gebied 'De Wieden'.

De motivering hiervoor is in bijlage 2 (overwegingen) weergegeven.

De aanvraag en hierbij behorende stukken maken onderdeel uit van dit ontwerpbesluit, voor zover niet in strijd met de voorschriften.

Wij zijn voornemens om de definitieve vergunning te verlenen voor de periode vanaf inwerkingtreding van deze vergunning tot 31 december 2030.

Voorschriften

Wij zijn voornemens aan de vergunning voorschriften te verbinden. Deze zijn in bijlage 1 weergegeven.

¹ EDO-kenmerk 2019/0062100

² EDO-kenmerk 2019/0075464

³ Op basis van art. 2.7, tweede lid Wet natuurbescherming

Toetsing Soortenbescherming

Uit de wet⁴ is gebleken dat er geen ontheffingsplicht geldt voor het onderdeel Soortbescherming bij herstelmaatregelen voor het Natura 2000-gebied. Dit geldt zowel voor herstelmaatregelen als andere maatregelen ten gunste van de instandhoudingsdoelen van het betreffende Natura 2000-gebied. Alle maatregelen uit deze aanvraag betreffen herstelmaatregelen. Er is op basis hiervan geen ontheffing Soortbescherming noodzakelijk. De verboden, bedoeld in de artikelen 3.1, 3.5 en 3.10, lid 1 Wnb, zijn nu niet van toepassing. Wel dient de zorgplicht uit de wet in acht te worden genomen.

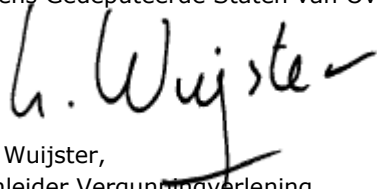
Leges

U bent voor het in behandeling nemen van uw aanvraag leges verschuldigd⁵. De hoogte van de leges zijn afhankelijk van het uiteindelijke besluit.

Tot slot

Heeft u nog vragen naar aanleiding van ons voorgenomen besluit, dan kunt u bellen met Saskia Kriesch. Zij is te bereiken via telefoonnummer 038-4997637.

Met vriendelijke groet,
namens Gedeputeerde Staten van Overijssel,

Lars Wuijster,
teamleider Vergunningverlening

Bijlagen:

Bijlage 1
Bijlage 2
Bijlage 3
Bijlage 4

Voorschriften

Overwegingen bij het besluit

Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebied 'De Wieden'
Ecologisch werkprotocol

Afschriften

Een afschrift van dit besluit is tevens verzonden aan:

- Burgemeester en wethouders van Steenwijkerland;
- Ecogroen B.V. t.a.v. Frank Samsen. Zuiderzeelaan 53, 8017 JV Zwolle

⁴ Artikel 3.10, tweede lid in combinatie met artikel 3.8, zevende lid Wnb

⁵ Belastingverordening Overijssel

Reageren op het ontwerpbesluit?

Uniforme openbare voorbereidingsprocedure van toepassing

Dit betekent onder andere dat alleen een belanghebbende gedurende een periode van zes weken zienswijzen naar voren kan brengen over ontwerpbesluiten. Op de voorbereiding en bekendmaking van beslissingen over activiteiten met effecten op Natura 2000-gebieden op basis van de Wet natuurbescherming (art. 2.7, tweede lid) heeft gedeputeerde staten van onze provincie de uniforme openbare voorbereidingsprocedure (UOV) van toepassing verklaard.

Hoe kunt u uw zienswijze indienen?

Bent u belanghebbend en bent u het niet eens met ons voorgenomen besluit? Dan kunt u een zienswijze indienen bij Gedeputeerde Staten van Overijssel. Dat kan tijdens de periode van ter inzage legging. Wij ontvangen uw zienswijze graag schriftelijk en voorzien van uw handtekening.

Alleen een belanghebbende die op het ontwerp van een besluit een zienswijze heeft ingediend, kan later tegen dat besluit beroep instellen bij de Rechtbank Overijssel (tenzij hem geen verwijt kan worden gemaakt van het niet indienen van een zienswijze).

Schriftelijk

Vermeldt u bij uw zienswijze duidelijk op welk voorgenomen besluit uw zienswijze betrekking heeft. Stuur uw schriftelijke zienswijze naar: Provincie Overijssel, team vergunningen, Postbus 10078, 8000 GB Zwolle.

Beroep tegen definitief besluit

Belanghebbenden die hun zienswijze bij het ontwerpbesluit naar voren hebben gebracht of belanghebbenden aan wie redelijkerwijs niet kan worden verweten dat zij daarop geen zienswijze naar voren hebben gebracht, kunnen later beroep tegen het definitieve besluit indienen.

Voorschriften

Bijlage 1

Moet u volgens voorschriften iets melden of contact opnemen met het bevoegd gezag? Geeft u dan altijd aan dat het gaat om de Wet natuurbescherming – Natura 2000-gebieden, het betrokken Natura 2000-gebied, de naam van het project en ons kenmerk van dit besluit. Daarmee is direct duidelijk voor welk deel van de organisatie de melding of uw verzoek bestemd is. Het meldpunt is bereikbaar via de telefoon onder nummer 038 499 88 99 of via het e-mailadres postbus@overijssel.nl.

Aan deze vergunning zijn de volgende voorschriften verbonden:

Algemeen

1. Deze vergunning is alleen geldig voor (medewerkers van) de vergunninghouder of haar rechtsopvolgers of in opdracht van de vergunninghouder handelende (rechts-)personen. De vergunninghouder of haar rechtsopvolgers blijven daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze vergunning.
2. **Minimaal een week voor aanvang van de werkzaamheden** dient u de datum van de start te **melden** via het telefoonnummer 038 499 88 99 of via het e-mailadres postbus@overijssel.nl.
3. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden moet een afschrift van deze vergunning, inclusief het Ecologisch werkprotocol (verder EWP), op de locatie aanwezig te zijn. Op verzoek van de bevoegde toezichthouders of opsporingsambtenaren moet deze worden getoond.
4. Als de vergunninghouder het voornemen heeft af te wijken van de uitvoeringsperiode, voorgeschreven middelen, de werkwijze of voorgenomen handelingen als weergegeven in de aanvraag, dan dient hij dit ter goedkeuring voor te leggen aan de provincie. Voor deze wijzigingen moeten opnieuw de effecten op de instandhoudingsdoelen van het betrokken Natura 2000-gebied beoordeeld worden. Alleen na toestemming van de provincie is de voorgenomen afwijking toegestaan. Neem voor overleg contact op met de betreffende vergunningverlener en/of toezichthouder.

Uitvoering

5. Er dient voor de maatregelen M4, M12, M13 en M15 te worden gewerkt conform de algemene voorschriften (paragraaf 4.1) uit het EWP en de specifiek voor deze maatregelen opgestelde voorschriften in het EWP (paragraaf 4.2). Het EWP is opgenomen in bijlage 4 van deze beschikking. Indien de uitvoerder hiervan wil afwijken, en effecten op de instandhoudingsdoelen op voorhand niet zijn uit te sluiten, dan dient dit eerst te worden voorgelegd aan het bevoegd gezag.

Aanvullende maatregelen bij M12 en M13

Bij M12 en M13 dienen, in aanvulling op de voorwaarden uit het EWP, de volgende aanvullende maatregelen te worden genomen om effecten op Groenknolorchis, Zeggekorfslak en aquatische kwalificerende soorten te beperken:

6. Zowel voorafgaand aan het ontbossen van de percelen ten behoeve van M13, als voorafgaand aan het graven van sloten en greppels ten behoeve van M12 en M13 dienen eventuele standplaatsen van Groenknolorchis te worden ontzien. Hiervoor dient voorafgaand aan de werkzaamheden inzichtelijk te worden gemaakt waar deze voorkomen en te worden gemarkeerd en afgezet. Deze standplaatsen dienen, conform voorschriften uit het EWP in een logboek te worden bijgehouden.
7. Zowel voorafgaand aan het ontbossen van de percelen ten behoeve van M13, als voorafgaand aan het graven van sloten en greppels ten behoeve van M12 en M13, dienen locaties met hoge dichtheden van Zeggekorfslak (meer dan 25 exemplaren) te worden gemarkeerd. Deze gemarkeerde locaties worden tijdens uitvoering van deze maatregelen ontzien of eventueel verplaatst. Deze

locaties en eventuele verplaatsingen dienen, conform de voorschriften in het EWP, in een logboek te worden bijgehouden.

8. Bij het schonen van greppels voor maatregel M13 dient te worden gewerkt conform de voorwaarden ten aanzien van het schonen van watergangen uit het beheerplan voor de Wieden & Weerribben (paragraaf 5.4.8). Het betreft de volgende voorwaarden:

Bij delen van watergangen die vermoedelijk leefgebied zijn van Bittervoorn, Grote modderkruiper, Kleine modderkruiper, Gestreepte waterroofkever, Gevlekte witsnuitlibel, Grote vuurvlinder en Platte schijfhoren dienen/dient:

- schonings- en baggerwerkzaamheden van een watergang in ruimte en tijd te worden gefaseerd. Hierbij moet op minimaal 25% van de oppervlakte van de watergang voldoende geschikt habitat aanwezig blijven;
- de werkzaamheden niet te worden uitgevoerd tussen 1 maart en 31 augustus en ook niet wanneer de luchttemperatuur beneden het vriespunt ligt of er ijs in de watergang aanwezig is;
- Apparatuur gebruikt te worden waarmee de hoeveelheid slachtoffers zo beperkt mogelijk is en de opwerveling van slib zoveel mogelijk wordt voorkomen;
- bij het baggeren in de richting van open water te worden gewerkt, en in watergangen die geen hoofdtak hebben als waterafvoer maximaal 50% van de oppervlakte te worden gebaggerd;
- gevangen vissen (waaronder de N2000-aanwijzingssoorten) terug te worden gezet in gespaarde delen van de watergang.

Aanvullende maatregelen bij M15

Bij M15 dienen, in aanvulling op de voorwaarden uit het EWP, de volgende aanvullende maatregelen te worden genomen om effecten op kwalificerende habitattypen te voorkomen:

9. Er wordt voor deze maatregel in principe niet in kwalificerende habitattypen geschrapt; Indien op percelen wordt geschrapt, die zijn aangewezen als een kwalificerende habitattypen op de habitattypekaart (Atlas van Overijssel), dient op voorhand in beeld te worden gebracht of deze percelen daadwerkelijk nog kwalificeren als habitattype middels een vegetatiekartering; Bij deze karteringen moet de mogelijkheid worden geboden dat onze toezichthouder hierbij aanwezig kan zijn.
Indien uit deze kartering blijkt dat de vegetatie ter plekke niet kwalificeert als habitattype, dan kan het schrappen doorgang vinden. Wel dient het te schrappen perceel en de nieuwe vegetatiekartering hiervoor eerst ter controle aan het bevoegd gezag te worden voorgelegd, zodat de habitattypekaart hierop ook kan worden aangepast.
Kwalificeren te schrappen percelen zich wel, dan dient naar een alternatieve locatie zonder kwalificerende habitattype te worden gezocht. Alvorens op een alternatieve locatie mag worden geschrapt, dient dit ook eerst te worden afgestemd met de het bevoegd gezag.
10. Voor start van de werkzaamheden dienen eventuele standplaatsen van Groenknolorchis te worden ontzien. Hiervoor dient voorafgaand aan de werkzaamheden inzichtelijk te worden gemaakt waar deze voorkomen en te worden gemarkeerd en afgezet. Deze standplaatsen dienen, conform voorschriften uit het EWP in een logboek te worden bijgehouden.
11. Voor de start van de werkzaamheden dienen locaties met hoge dichtheden van Zeggekorfslak (meer dan 25 exemplaren) te worden gemarkeerd. Deze gemarkeerde locaties worden tijdens uitvoering van deze maatregel ontzien of eventueel verplaatst. Deze locaties en eventuele verplaatsingen dienen, conform de voorschriften in het EWP, in een logboek te worden bijgehouden.

Overwegingen bij het besluit

Bijlage 2

Het besluit bestaat uit de vergunning en voorschriften. In deze bijlage zijn de overwegingen bij het besluit opgenomen. Het besluit en de overwegingen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. De overwegingen zijn als volgt opgebouwd:

A1	Vergunningaanvraag	7
A1.1	Beschrijving van de activiteiten	7
A1.2	Doel project 'Interne Herstelmaatregelen De Wieden'	11
A1.3	Periode	11
A1.4	Onderliggende documenten	11
A1.5	Aanvullende gegevens	12
A2	Bevoegdheid	12
A2.1	Gedeputeerde Staten van Overijssel bevoegd	12
A3	Procedure	12
A3.1	Overeenstemming andere provincie	12
A3.2	Adviesverzoek aan gemeente	12
A3.3	Relevante overige besluiten	12
A3.3.1	Ontheffingplicht Wnb-onderdeel Soorten wettelijk vrijgesteld	12
A3.3.2	Melding en/of herplantplicht Wnb-onderdeel Houtopstanden is niet nodig	13
A4	Toetsingskader Natura 2000-gebieden	13
A4.1	Wettelijke regels	13
A5	Vergunningplicht	13
B1	Inhoudelijke beoordeling	14
B1.1	Toetsing effectbeoordeling aanvraag	14
B1.1.1	Beschrijving van de effecten in de aanvraag	14
B1.1.2	Toetsing van de effectenbeoordeling	21
B1.1.2.1	Effecten na uitvoering	21
B1.1.2.2	Effecten tijdens uitvoering	21
B1.2	Toetsing verzachtende maatregelen	24
B1.2.1	Beschrijving verzachtende maatregelen in de aanvraag	24
B1.2.2	Toetsing verzachtende maatregelen (mitigatie)	27
B1.3	Eindconclusie toetsing	30
B2	Adviezen	30
B3.1	Bespreking van adviezen	30
C	SLOTCONCLUSIE NATURA 2000-GEBIEDEN	30

A WEERGAVE VAN DE FEITEN

A1 Vergunningaanvraag

A1.1 Beschrijving van de activiteiten

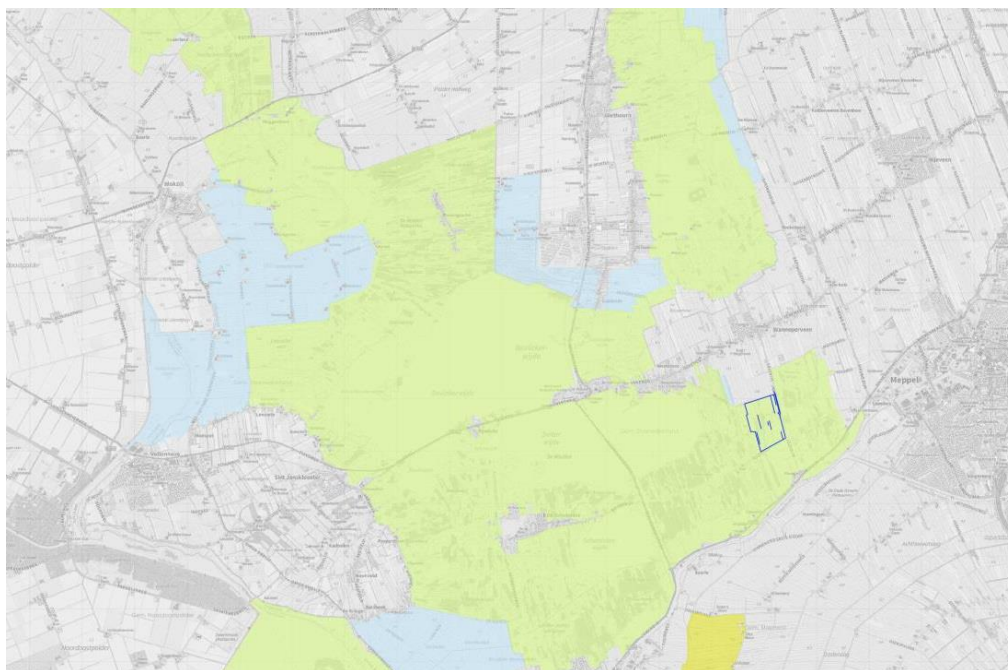
Binnen het Natura 2000-gebied 'De Wieden' moeten herstelmaatregelen worden uitgevoerd voor de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied. Het betreft maatregelen die in het beheerplan voor dit gebied zijn beschreven⁶.

De beschreven herstelmaatregelen in het beheerplan zijn geconcretiseerd en nader uitgewerkt in een inrichtingsplan⁷. Voor de inrichtingsmaatregelen M4, M12, M13 en M15 uit dit inrichtingsplan wordt nu een vergunning Wet natuurbescherming, onderdeel Natura 2000-gebieden aangevraagd. Hieronder wordt een nadere toelichting gegeven op de verschillende herstelmaatregelen.

Herstelmaatregel M4: Ontwikkelen Blauwgraslanden op voormalige landbouwgronden

De ontwikkeling van nieuwe blauwgraslanden door afplaggen en/of verschralling van voormalige landbouwgronden (M4) is nodig om de doelstelling voor blauwgraslanden ook op langere termijn te kunnen realiseren. De blauwgraslanden in het gebied komen nu vooral voor op ribben, en zijn vaak matig ontwikkeld.

Deze blauwgraslanden maken geen deel uit van de laagveensuccessie, en mogelijke herstelmaatregelen (zoals winterse inundaties) conflicteren naar verwachting met andere doelstellingen in het gebied. Daarom is de ontwikkeling van nieuwe blauwgraslanden op voormalige landbouwgronden een noodzakelijke voorwaarde voor het duurzame behoud en de ontwikkeling van blauwgraslanden in het gebied. Binnen De Wieden en Weerribben is een aantal gebieden geïdentificeerd waar de ontwikkeling van blauwgraslanden op voormalige landbouwgronden kansrijk is op basis van bodem en waterhuishouding. Het perceel waar de ontwikkeling van blauwgrasland is beoogd, bestaat uit voormalige landbouwgrond van circa 44 ha groot, gelegen in Wanneperveen tussen de Reeënweg en de Veldweg (zie figuur 1). Het perceel staat onder invloed van het boezempeil en bestaat momenteel uit grasland met sloten en greppels.

Figuur 1. Locatie maatregel M4.

⁶ Provincie Overijssel. 2017. Natura 2000-beheerplan definitief De Wieden en Weerribben. Definitieve versie 30 maart 2017.

⁷ Kraaijeveld, S.E. & Blauwbroek. 2017. Inrichtingsplan PAS-maatregelen De Wieden. Ecogroen. Rapport 17-094.

Om het grasland om te vormen naar blauwgrasland zijn (verdere) verschraling en inundatie noodzakelijk: Blauwgrasland groeit op schrale gronden onder invloed van basenrijk (grond- of boezem)water. Het perceel wordt ingericht en beheerd met het oog op ontwikkeling van ten minste 20 ha blauwgrasland. Hiervoor worden de volgende inrichtingsmaatregelen uitgevoerd, en daarna aanvullend beheer.

Bekaden perceel en plaatsen damwand met stuw en pomp of gemaal (inrichting)

Een gemaal wordt geplaatst en (aanvullende) kades worden langs de rand van het perceel opgeworpen met grond die vrijkomt bij het graven of verflauwen van sloten in het projectgebied. Daarnaast wordt een damwand en stuw met aflatconstructie in de afvoerende watergang geplaatst om het water tijdens inundatie vast te houden. De damwand wordt in de oever en de sloot getrild: er wordt niet gegraven. De stuw wordt vervolgens handmatig tussen en op de damwandprofielen geplaatst.

Graven of vergroten sloten en greppels (inrichting)

Het huidige sloten- en greppelstelsel wordt uitgebreid met twee sloten en één greppel en op vier plekken worden bestaande oevers van sloten verflauwd.

De te graven sloten worden - net als bestaande sloten in het gebied - circa 2 meter breed. De gemiddelde diepte van de sloten bedraagt 1 meter beneden maaiveld. De nieuwe greppel wordt - net als bestaande greppels in het gebied - circa 0,5 meter breed. De gemiddelde diepte van de greppels bedraagt circa 0,3 meter. Op vier plekken worden bestaande oevers van sloten verflauwd tot een talud van 1:5 om de oppervlakte, waar het boezemwater met het maaiveld in contact komt, te vergroten. Het graven van sloten en greppels vindt buiten het broedseizoen plaats. Al het vrijkomend materiaal wordt verwerkt in de op te werpen kades. Op deze manier wordt plaatselijk vrijgekomen grond direct in het projectgebied benut.

Inunderen (aanvullend beheer)

Het projectgebied wordt - na inrichting - één keer per jaar geïnundeerd. Gedurende 2 tot 4 dagen wordt boezemwater binnen de kades gepompt waar het tien dagen op hoogte wordt gehouden. Na tien dagen wordt het water afgevoerd door de stuw open te zetten. Zo wordt aantrekkende werking op ganzen (plasdras-situatie) voorkomen: Ganzen hebben door vertrapping en de mest negatief effect op ontwikkeling van blauwgrasland.

Inundatie vindt plaats in of net na de nazomer (september/oktober) na de laatste snede van het maaibeheer. Alleen tijdens het inunderen staat de stuwklep in de damwandconstructie dicht (maximaal 30 dagen per jaar), de rest van het jaar staat de klep open. Vissen en ander waterleven wordt daardoor enkel in deze periode geïsoleerd van de omliggende watergangen.

Uitmijnen (aanvullend beheer)

Uitmijnen geschiedt met behulp van kali-bemesting (voornamelijk kalium), maaien en afvoeren. Door kali-bemesting wordt de - voor groei van het gewas - limiterende factor opgeheven waardoor gewasopbrengst wordt gestimuleerd. De vegetatie groeit sneller en neemt meer nutriënten op uit de bodem. Zodra de vegetatie hoog genoeg is, wordt die gemaaid. Het maaisel wordt ter plekke geperst tot balen en afgevoerd. De cyclus van kali-gift, maaien en afvoeren vindt - afhankelijk van het seizoen - drie tot vijf keer per jaar plaats. Omdat vrijgekomen biomassa wordt afgevoerd, worden opgenomen nutriënten (zoals fosfaat en stikstof) versneld uit het gebied verwijderd.

Uitrijden maaisel blauwgrasland (aanvullend beheer)

Om vestiging van kenmerkende plantensoorten van blauwgrasland te stimuleren, wordt in het projectgebied maaisel van blauwgraslanden uit verschillende bronlocaties (de Bramen, Giethoorn) over het perceel verspreid. Om het zaad beter aan te laten slaan, wordt de zode van het perceel eerst met een eg of weidesleep open getrokken. Dit gebeurt vlak nadat de bronlocaties zijn gemaaid. Afhankelijk van de weersomstandigheden gebeurt dit half juli of in augustus.

Herstelmaatregel M12: het rooien van bos op drijftillen

Het rooien van bos en het daarna in maaibeheer nemen van de percelen kan gebruikt worden om nieuwe trilvenen en veenmosrietlanden te laten ontstaan. De effectiviteit van de maatregel is sterk afhankelijk van de mate van verlanding: de ontwikkeling van trilvenen en veenmosrietlanden door het rooien van

moerasbos is het meest kansrijk in half-verlande petgaten en op dunne, weinig verlande kragges met moerasvaren-elzenbroek (Thelypterido-Alnetum). Door de eerste jaren na het rooien bos te maaien kan de opslag van bomen en struiken worden tegengegaan, en kunnen nutriënten worden afgevoerd die na het rooien vrijkomen als gevolg van mineralisatie van veen en wortelresten.

De maatregelen worden uitgevoerd op (voormalige) drijftillen die zijn verbost. Door opslag van boomvormers is de kwaliteit van trilvenen of veenmosrietlanden achteruitgegaan, vaak zover dat de vegetaties niet meer kwalificeren als trilveen of veenmosrietland. Rietbeheer is hier door de opslag niet (meer) mogelijk.

De maatregel bestaat uit de volgende onderdelen:

- Ontbossen
- Maaibeheer
- Graven sloten en greppels

Ontbossen

Het verwijderen van bos vindt plaats op percelen met voornamelijk Elzenbroekbos die zich (inmiddels) niet (meer) kwalificeren als habitatype. Bomen op hoogliggende ribben worden machinaal verwijderd. Bomen in kraggen worden waar mogelijk machinaal en waar nodig handmatig verwijderd. Werkzaamheden met machines vinden uitsluitend plaats op of vanaf ribben. Schade aan bodem en drijftillen wordt hierdoor voorkomen.

De te verwijderen bomen worden over een zo kort mogelijke afstand versleept richting de ribben en bestaande vaar- en rijroutes. De stobben van de bomen blijven achter. Schade aan bodem en drijftillen wordt zodoende voorkomen. De stobben worden tot 10 cm onder maaiveld gefreesd om opnieuw uitschieten te voorkomen en maaien van de percelen mogelijk te maken.

Ongeveer 1/3 van het vrijkomend materiaal wordt ter plaatste versnipperd en op ribben verwerkt om deze te verstevigen. Dit is gunstig voor het toekomstig beheer. Overig vrijkomend materiaal wordt afgevoerd. Afvoer van materiaal vindt plaats over bestaande vaarroutes, beheerpaden en kades.

Maaibeheer

Ontboste percelen worden in rietbeheer genomen. Om ontwikkeling van veenmosrietland of zelfs trilveen te stimuleren worden percelen jaarlijks gemaaid. Het rietbeheer is in het Natura 2000-beheerplan onder voorwaarden vrijgesteld van vergunningplicht en maakt daarom geen onderdeel uit van deze aanvraag.

Graven sloten en greppels

Om het ontbossen en de afvoer van (jaarlijks) vrijkomend materiaal mogelijk te maken, worden sloten naar de percelen gegraven (zie M13). Daarnaast worden de percelen - waar nodig - kort na het ontbossen voorzien van greppels (zie M13). Met de sloten en greppels worden aanvoer van basenrijk (boezem)water en versnelde afvoer van het zure hemelwater mogelijk. De sloten worden ook gebruikt als vaarroutes om vrijkomende materiaal van het ontbossen en het rietbeheer af te voeren. De sloten worden circa 3 - 3,5 meter breed en 1,25 meter diep. De greppels worden circa één meter breed en circa 50 centimeter diep (zie M13). Vrijkomend materiaal wordt op de oevers van de nieuwe sloten of greppels gezet.

Herstelmaatregel M13 Begreppelen percelen en aanleg of herstel sloten

(Open)graven van sloten en aanleg van greppels is er op gericht de invloed van oppervlaktewater te vergroten/ te herstellen en gunstiger omstandigheden te creëren voor vegetaties van trilvenen en veenmosrietlanden: minder zuur, en minder diep wegzakkende grondwaterstanden in de zomer. In verzurende trilvenen, die door de vorming van regenwaterlenzen veranderen in veenmosrietlanden, kan de aanleg van greppels de verzuring verminderen. Ook kan de aanleg van greppels ervoor zorgen dat ten minste op kleine schaal (in de directe omgeving van de greppels) de omstandigheden geschikt blijven voor bedreigde trilveensoorten.

In veenmosrietlanden kan het opengraven van sloten of het aanleggen van nieuwe sloten ervoor zorgen dat de grondwaterstand in het veenmosrietland minder ver wegzakt in de zomer. Een bijzondere situatie ontstaat wanneer in 'pannige' percelen, die als gevolg van diep wegzakkende grondwaterstanden en inklinking van het veen hol zijn geworden, het contact met het oppervlaktewater wordt hersteld door het

graven van een greppel of een sloot. Dat kan er toe leiden dat het laagste deel van het perceel wordt geïnundeerd met een mengsel van regenwater en oppervlaktewater, en daarmee condities worden gecreëerd waarbij trilveenvegetaties kunnen ontstaan.

Het is sterk locatie-afhankelijk op welke manier het begreppelen van percelen en de aanleg van sloten uitwerkt op de vegetatie. Daarom dient de maatregel te worden afgestemd op de lokale condities (mate van wegzijging, dikte veenlaag, mate van verzuring).

In de herstelstrategieën⁸⁹ wordt begreppelen in combinatie met kleinschalig plaggen genoemd als mogelijke maatregel voor herstel van trilveenvegetaties, en aanleg van sloten als mogelijke maatregel om 'basenrijk water beter de kragge in te leiden'. De maatregel wordt uitgevoerd op 75 hectare.

De maatregel is voorzien op percelen met degraderend of reeds gedegradieerd Veenmosrietland als gevolg van successie, verzuring en/ of verdroging. Soms worden percelen met gedegradieerd trilveen meegenomen. Soortenrijkdom neemt af en het risico bestaat dat zonder maatregelen percelen niet (meer) kwalificeren als habitatype.

Nieuwe sloten

Locaties voor nieuwe sloten zijn gebaseerd op de dubbele doelstelling: herstel hydrologie door aanvoer basenrijk water en afvoer zuur hemelwater, en de bereikbaarheid van percelen. Er wordt zo veel als mogelijk om bestaande habitattypen heen gewerkt. Soms is het echter onvermijdelijk dat door habitattypen wordt gegraven.

De te graven sloten worden -net als bestaande sloten in het gebied- circa 3 – 3,5 meter breed. De gemiddelde diepte van de sloten bedraagt 1,25 meter beneden maaiveld. Het vrijgekomen materiaal wordt op hetzelfde perceel in beheerpaden en ribben verwerkt. De sloten worden gegraven met een kraan vanaf een ponton op het water. Hierdoor wordt bodemschade voorkomen.

Nieuwe greppels

De nieuwe greppels worden -net als bestaande greppels in het gebied- circa 1 meter breed. De gemiddelde diepte van de greppels bedraagt circa 0,5 meter. Het vrijgekomen materiaal wordt op hetzelfde perceel in beheerpaden en ribben verwerkt.

Opslag verwijderen

Om het graven van sloten mogelijk te maken, dient soms eerst bosopslag te worden verwijderd. Het betreft 50% van de totale lengte van te graven sloten, en een zone van 4 meter aan weerszijden van de beoogde sloot. In totaal betreft het een oppervlak van 11,5 meter breed (tweemaal zone van 4 meter inclusief de breedte van de nieuwe sloot) maal 50% van 7.123 meter en dus 4,1 hectare.

Vrijkomend materiaal wordt lokaal verwerkt in ribben ter versteviging van de ribben.

Bestaande greppels

Bestaande greppels worden éénmalig opgeschoond. Het betreft een totale lengte van 3.234 meter. Het vrijgekomen materiaal wordt verwerkt in ribben en beheerpaden.

Herstelmaatregel M15: Kleinschalige maatregelen in omgeving Blauwgrasland (op ribben)

Om op de lange termijn de doelstellingen ten aanzien van behoud en ontwikkeling van blauwgraslanden te kunnen realiseren, worden nieuwe blauwgraslanden ontwikkeld op voormalige landbouwgronden. Voor het kunnen realiseren van de instandhoudingsdoelstelling op korte termijn is het echter van belang dat de bestaande blauwgraslanden minimaal in de komende twee Natura 2000-beheerplanperioden in de huidige omvang en kwaliteit kunnen worden behouden. Om dat te bereiken is een aantal kleinschalige maatregelen nodig in en rond de bestaande blauwgraslandvegetaties op de ribben. Het gaat hierbij onder anderen om kleinschalige herstelmaatregelen (verwijderen van bomen, chopperen en plaggen) op een aantal locaties in de directe omgeving van de bestaande blauwgraslanden waar herstel/ontwikkeling van blauwgraslanden kansrijk wordt geacht.

Op 60-tal kansrijke plekken voor de ontwikkeling van Blauwgraslanden worden kleinschalige maatregelen genomen. Het gaat hierbij om het kleinschalig schrappen van gedegradieerde blauwgraslandjes of kansrijke

⁸ Van Dobben, H.F., A. et al. Herstelstrategie H7140A: Overgangs- en trilvenen (trilvenen)

⁹ Van Dobben, H.F., A. et al. Herstelstrategie H7140A: Overgangs- en trilvenen (Veenmosrietlanden)

perceeltjes naast bestaande blauwgraslandjes. Hiermee wordt beoogd het oppervlak kwalificerend blauwgrasland te behouden en op geringe schaal uit te breiden.

Het Blauwgrasland op ribben wordt gerealiseerd door het schrapen van aflopende ribben (aan één zijde). De exacte locatie van te schrapen stroken wordt door een ecooloog voorafgaand aan de werkzaamheden aangewezen.

Schrapen stroken

Op de ribben wordt een strook van circa 5 bij 10 meter geschraapt. Het betreft in totaal 60 stroken (totaal 0,3 hectare) verspreid over De Wieden. De machine staat op de ribben. Het schrapen vindt machinaal plaats vanaf de ribben. Om de ribben en de bodem te sparen, wordt gebruik gemaakt van klein materieel. Het vrijkomende materiaal wordt ter versteviging verwerkt in de randen rond de stroken of op de ribben. Het schrapen vindt plaats buiten het broedseizoen (september tot maart).

Opbrengen maaisel blauwgrasland

Om groei van gewenste kenmerkende plantensoorten te stimuleren, wordt door de beheerder van Natuurmonumenten zelf maaisel over de geschraapte stroken verspreid. Het maaisel is afkomstig uit referentiegebieden met blauwgrasland (verschillende bronlocaties in De Wieden). Dit gebeurt kort nadat de percelen zijn geschraapt.

Wijziging aanvraag Wnb-Soorten in Wnb-gebieden

Per abuis was een aanvraag ingediend voor het verkrijgen van een ontheffing op grond van artikel 3.5 Wnb. De herstelmaatregelen zijn echter vrijgesteld van ontheffingsplicht Wnb-Soorten. Dit geldt niet voor de Wnb- Gebieden. Indien tijdelijke effecten tijdens uitvoering van deze maatregelen niet geheel op voorhand zijn uit te sluiten, dan blijft vergunningplicht hiervoor gelden. Daarom is de aanvraag ontheffing Wnb-Soorten op 13 maart 2019 tussentijds gewijzigd in een aanvraag Wnb- Gebieden¹⁰.

A1.2 Doel project 'Interne Herstelmaatregelen De Wieden'

Het project heeft als doel het uitvoeren van herstelmaatregelen voor de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied 'De Wieden'.

De inrichtings- en beheermaatregelen worden uitgevoerd op basis van het beheerplan voor dit Natura 2000-gebied. Zij dienen met name om de in het beheerplan van dit Natura 2000-gebied beschreven knelpunten in het gebied op te lossen en aanvullende maatregelen ten gunste van instandhoudingsdoelen uit te voeren.

A1.3 Periode

De vergunning wordt aangevraagd voor de periode vanaf inwerkingtreding van dit besluit tot 31 december 2023.

A1.4 Onderliggende documenten

Voor de beoordeling van de aanvraag is het volgende ecologisch onderzoek toegezonden

- Ecogroen. Maart 2019. Voortoets PAS-maatregelen 'De Wieden'.
- Aanvullende gegevens Natuurmonumenten per mail van 3 juli jl.

Verder zijn de volgende onderzoeken bij de beoordeling betrokken:

- Provincie Overijssel. 2017. Natura 2000-beheerplan definitief Dee Wieden en Weerribben. Definitieve versie 30 maart 2017

¹⁰ Registratiekenmerk 2019/0075424

A1.5 Aanvullende gegevens

Wij hebben uw aanvraag op 1 maart 2019 ontvangen. Op 14 juni 2019 hebben we per e-mail aanvullende vragen gesteld. Op 3 juli 2019 hebben wij hier per e-mail een reactie op gekregen. Deze is ingeboekt onder nummer 2019/0201107.

A2 Bevoegdheid

A2.1 Gedeputeerde Staten van Overijssel bevoegd

De aangevraagde activiteiten vinden (hoofdzakelijk) plaats op het grondgebied van Overijssel. De activiteiten vallen niet onder de uitzonderingen van de bevoegdheid, zoals weergegeven in het Besluit natuurbescherming¹¹. Daarom zijn Gedeputeerde Staten van provincie Overijssel bevoegd tot het nemen van besluiten op basis van de Wnb (art. 1.3, eerste lid).

Bij ons besluit nemen we tevens de gevolgen voor Natura 2000-gebieden mee die buiten onze provinciegrens liggen. Het gaat daarbij om gebieden in andere provincies (Wnb, art. 1.3, derde lid) en/of buiten Nederland.

A3 Procedure

De vergunningprocedure is uitgevoerd in overeenstemming met hoofdstuk 5 van de Wnb. Daarbij zijn de relevante artikelen van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing.

Gedeputeerde staten van onze provincie hebben de uniforme openbare voorbereidingsprocedure (UOV) van toepassing verklaard¹² voor besluiten op basis van de Wnb (art. 2.7, tweede lid).

A3.1 Overeenstemming andere provincie

De aangevraagde activiteiten vinden plaats op ons grondgebied. De effecten van het project en/of de uitstoot van stikstofhoudende gassen hebben uitsluitend invloed op Natura 2000-gebieden die op ons grondgebied liggen. Overeenstemming met een andere provincie is niet nodig.

A3.2 Adviesverzoek aan gemeente

Wij hebben de aanvraag naar het college van burgemeester en wethouders van Steenwijkerland gestuurd met het verzoek om advies. De gemeente is vier weken de gelegenheid geboden om te reageren.

Zij heeft van deze mogelijkheid geen gebruik gemaakt.

A3.3 Relevante overige besluiten

A3.3.1 Ontheffingsplicht Wnb-onderdeel Soorten wettelijk vrijgesteld

Het betreft hier herstelmaatregelen ten gunste van de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied 'De Wieden'. Voor herstel- en instandhoudingsmaatregelen geldt een wettelijke vrijstelling voor ontheffingsplicht Wnb-Soorten¹³. Op basis hiervan hoeft voor de in deze aanvraag aangevraagde herstel- en instandhoudingsmaatregelen geen ontheffing onderdeel Soorten te worden aangevraagd.

Wel dient ten aller tijde de zorgplicht uit de Wet in acht te worden genomen. Door de uitvoering met behulp van een Ecologisch Werkprotocol wordt aan deze zorgplicht voldaan.

¹¹ Besluit natuurbescherming, art. 1.3, eerste lid

¹² GS-besluit van 13 december 2016, ons kenmerk 2016/0490877

¹³ Artikel 3.3, zevende lid onder a Wnb (voor vogelsoorten). Artikel 3.8, zevende lid onder a Wnb (HRL-soorten). Artikel 3.10, tweede lid in combinatie met artikel 3.8, zevende lid Wnb (overige soorten)

A3.3.2 Melding en/of herplantplicht Wnb-onderdeel Houtopstanden is niet nodig

Herstel- en instandhoudingsmaatregelen zijn vrijgesteld van meldingsplicht en herplantplicht Wnb-onderdeel Houtopstanden¹⁴.

A4 Toetsingskader Natura 2000-gebieden

Een vergunning kan worden verleend als aan verschillende kaders is voldaan. In deze paragraaf beschrijven we kort aan welke kaders wordt getoetst.

A4.1 Wettelijke regels

Een verzoek om een vergunning beoordelen wij op basis van de regels uit hoofdstuk 2, paragraaf 2.3 van de Wnb. Bij ons oordeel houden we tevens rekening met het derde lid van artikel 1.10 Wnb.

Toetsingskader Programmatische Aanpak Stikstof (verder PAS) niet meer toepasbaar

De Raad van State heeft recentelijk (29 mei jl.) een uitspraak gedaan ten aanzien van toetsing van effecten van stikstofdepositie met behulp van het Programma Aanpak Stikstof (verder PAS). Uit deze uitspraak volgt dat voor vergunningverlening geen gebruik meer mag worden gemaakt van de systematiek van de PAS. Hiermee zijn het Besluit natuurbescherming (titel 2.2) en de Regeling natuurbescherming (hoofdstuk 2) niet meer van toepassing voor toetsing van de effecten van stikstofdepositie ten gevolge van een aanvraag.

Dit geldt tevens voor ons beleid ten aanzien van stikstofdepositie in onze Omgevingsvisie en de regels, die daaruit voortkomen, die zijn vastgelegd in onze Omgevingsverordening (hoofdstuk 7). Ook de voorwaarden met betrekking tot stikstofdepositie in de Beleidsregel Natuur Overijssel 2017 gelden niet meer.

A5 Vergunningplicht

De aangevraagde activiteit heeft mogelijk negatieve effecten op het Natura 2000-gebied 'De Wieden'. Het gaat daarbij om een combinatie van effecten door o.a. (tijdelijk) oppervlakteverlies, verstoring door geluid, trillingen en aanwezigheid mensen, en mechanische effecten door inzet van machines en werktuigen.

Tijdelijke effecten stikstofdepositie in beheerplan vrijgesteld van vergunningplicht

De inzet van werktuigen bij de uitvoering van de herstel- en instandhoudingsmaatregelen kunnen tevens leiden tot uitstoot van stikstof en hiermee stikstofdepositie op stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden van soorten binnen dit Natura 2000-gebied.

De maatregelen uit deze aanvraag houden verband met het beheer en herstel van de instandhoudingsdoelen van dit Natura 2000-gebied. De maatregelen zijn nodig voor een verbetering/herstel van de eco(hydro)logische knelpunten die voortvloeien uit het voor dit Natura 2000-gebied opgestelde gebiedsanalyse.

In het beheerplan voor De Wieden & Weerribben zijn de tijdelijke stikstofeffecten van deze herstelmaatregelen reeds beoordeeld en vrijgesteld van vergunningplicht (paragraaf 6.3, pag. 177 Beheerplan). Hiervoor wordt de volgende onderbouwing gegeven:

"Door inzet van materieel kunnen maatregelen die worden uitgevoerd ten behoeve van het bereiken van de instandhoudingsdoelen leiden tot een verhoogde stikstofdepositie ter plaatse van habitattypen en soorten. Dit effect is tijdelijk van aard. De betreffende maatregelen hebben op termijn echter een positief effect op de habitattypen en soorten: een effect dat vele malen opweegt tegen de tijdelijke verhoogde stikstofdepositie. Deze werkzaamheden hebben voor het aspect stikstof geen vergunning nodig, omdat deze maatregelen er aan bijdragen de natuur meer bestand te maken tegen negatieve effecten van stikstofdepositie."

¹⁴ Art 4.4, eerste lid onder a Wet natuurbescherming

We nemen dit dan ook niet verder mee in ons besluit.

Effecten na uitvoering herstelmaatregelen reeds getoetst in beheerplan en onder voorwaarden vrijgesteld

In het Natura 2000-beheerplan 'De Wieden & Weerribben' zijn ook de effecten na uitvoering voor alle herstelmaatregelen voor dit gebied reeds beoordeeld (zie paragraaf 6.3 uit het beheerplan). Hierbij wordt geconcludeerd dat er overall uiteindelijk geen negatieve effecten optreden als gevolg van de herstelmaatregelen.

Een nadere toetsing hierop is derhalve niet meer noodzakelijk.

Effecten tijdens uitvoering zijn nog niet beoordeeld; een nadere beoordeling is noodzakelijk

Effecten tijdens de uitvoering van herstelmaatregelen (waaronder M4, M12, M13 en M15) zijn niet in het beheerplan getoetst. Deze worden in de huidige aanvraag en besluit nader beoordeeld.

Er is geen sprake van bestaand gebruik¹⁵. De aangevraagde activiteiten houden verband met het beheer en herstel van de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied 'De Wieden' en hebben dan ook, na uitvoering, een positief effect op de instandhoudingsdoelen van dit Natura 2000-gebied. Tijdens de uitvoering zijn negatieve gevolgen voor een aantal instandhoudingsdoelstellingen echter niet geheel uit te sluiten, maar er is geen sprake van significante effecten.

De activiteiten zijn vergunningplichtig in het kader van art. 2.7, tweede lid Wnb - gebieden. Uit de toetsing moet blijken of de aangevraagde herstelmaatregelen kunnen worden vergund.

B TOETSING NATURA 2000-GBIEDEN

B1 Inhoudelijke beoordeling

In deze paragraaf worden de effecten beschreven van de aangevraagde situatie. Wij beoordelen of de verwachte effecten op de doelen voor het Natura 2000-gebied voldoende in beeld zijn gebracht. Vervolgens komen de maatregelen aan bod die de aanvrager neemt om effecten te voorkomen of te verzachten. Wij toetsen of deze maatregelen voldoende zijn om significant negatieve effecten uit te sluiten. Op basis van onze beoordeling van de effecten en de maatregelen besluiten we of een vergunning mogelijk is.

B1.1 Toetsing effectbeoordeling aanvraag

B1.1.1 Beschrijving van de effecten in de aanvraag

Effecten door de uitvoering van de volgende herstelmaatregelen zijn beoordeeld:

M4 Ontwikkelen blauwgrasland

M12 Rooien van bos op drijftillen

M13 Begreppelen percelen en aanleg of herstel sloten

M15 Kleinschalige maatregelen in omgeving Blauwgrasland (op ribben)

Deze maatregelen zijn beschreven in A1.1. Hieronder gaan we per maatregel nader in op de in de aanvraag beschreven effecten tijdens de uitvoering. Effecten na uitvoering worden niet beschreven. Deze zijn reeds beoordeeld in het Beheerplan voor het Natura 2000-gebied 'De Wieden'¹⁶.

Effecten maatregel M4: ontwikkeling Blauwgrasland op voormalige landbouwgrond

Voor maatregel M4 worden de volgende werkzaamheden verricht:

- bekaden perceel en plaatsen damwand met stuw en pomp of gemaal (inrichting);
- graven of vergroten sloten en greppels (inrichting);
- inunderen (aanvullend beheer);
- uitmijnen (aanvullend beheer);
- uitrijden maaisel blauwgrasland (aanvullend beheer).

¹⁵ Art. 2.9, tweede lid, Wnb

¹⁶ Provincie Overijssel. Maart 2017. Natura 2000 beheerplan De Wieden en Weerribben.

Effecten habitattypen

Bovenstaande inrichtingsmaatregelen overlappen niet met kwalificerende habitattypen op land. Betreding, insporing of oppervlakteverlies is hiermee niet aan de orde.

Alleen bij het plaatsen van de damwand met stuw wordt lokaal in het in water voorkomende habitatype 'Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden' gewerkt. De damwand wordt in de bodem getrild. Hierdoor worden schade aan het habitatype en vertroebeling van het water, waarvoor het habitatype gevoelig is, voorkomen.

De aanvullende beheermaatregelen hebben ook geen negatief effect op het habitatype 'Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden'. Deze komt voor in laag-dynamische omstandigheden en is bestand tegen enige peilfluctuatie (profieldocument en herstelstrategie). Door de inundatie te beperken tot tien dagen per jaar is negatief effect van de inundatie op het habitatype uitgesloten.

Het mogelijk beperkte oppervlakteverlies (< 100 m²) door aanleg van de stuw leidt niet tot een significant negatief effect op dit habitatype. Voor het habitatype geldt een uitbreidingsdoel. Deze doelstelling hangt nauw samen met het graven van nieuwe petgaten voor het op gang brengen van nieuwe verlandingsreeksen. Hier vinden volop kansen plaats om dit habitatype te ontwikkelen. Er is geen sprake van een (significant) negatief effect op het instandhoudingsdoel voor habitatype H3150 'Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden'.

Effecten habitatsoorten

Het voorkomen van landgebonden habitatrichtlijnsoorten (zoals Zeggekorfslak, Grote vuurvlieder (imago), Meervleermuis, Geel schorpioenmos, Groenknolorchis) op het perceel is uitgesloten: er is voor deze soorten geen geschikt leefgebied aanwezig. Op termijn wordt - na het nemen van de herstelmaatregel - het perceel mogelijk meer geschikt als leefgebied voor enkele van deze soorten, zoals de Zeggekorfslak en Grote vuurvlieder.

Andere habitatrichtlijnsoorten (Grote vuurvlieder (larve), Gestreepte waterroofkever, Bittervoorn, Kleine modderkruiper, Grote Modderkruiper, Rivierdonderpad, Gevlekte witsnuitlibel en Platte schijfhoren) zijn gebonden aan oevers en open water. Behoudens de aanleg van de damwand met stuw wordt niet gewerkt in open water en/of oevers.

De damwand wordt in de bodem getrild. Hierdoor worden schade aan leefgebied voor kwalificerende soorten en vertroebeling van het water voorkomen. De aanleg van de stuw betreft een kortdurend werk. De eventuele verstoring die hiermee samenhangt is zo lokaal en van zo korte duur dat geen negatief effect optreedt op instandhoudingsdoelen voor genoemde habitatrichtlijnsoorten. Bovendien kunnen de soorten gedurende het werk uitwijken en na afronding van het werk weer terugkeren.

Van enkele sloten wordt de oever verflauwd. Waterzuring, de waardplant voor Grote vuurvlieder, is hier niet eerder is aangetroffen. Het is echter niet geheel uit te sluiten dat deze soort zich hier inmiddels heeft gevestigd. Maatregelen om eventuele effecten op deze soort te voorkomen, worden onder B1.2 nader besproken.

Effecten broedvogels

Het voorkomen van kwalificerende broedvogelsoorten in het plangebied is uitgesloten: er is voor deze soorten geen geschikt leefgebied aanwezig. Het ontbreekt hier aan rietoevers, steile wanden, bomen of extensief beheerd kruidenrijke grazige vegetatie. Het perceel is niet essentieel voor de instandhoudingsdoelen.

De eenmalige inrichting wordt uitgevoerd in augustus of september, na het broedseizoen. Het is dan het meest droog, zodat gewerkt kan worden met zo min mogelijk schade aan de bodem door insporing. Voorafgaand aan de werkzaamheden (gedurende het broedseizoen) vindt een broedvogelcheck plaats. Indien (al dan niet kwalificerende) broedende vogels worden aangetroffen, dan worden de betreffende locaties met een zone van 25 meter daaromheen ontzien. Op basis hiervan zijn effecten tijdens de aanleg op kwalificerende broedvogels op voorhand uit te sluiten.

Bemesting- en maaiwerkzaamheden vinden deels binnen het broedseizoen plaats. Voorafgaand aan het maaien wordt het plangebied gecontroleerd op aanwezige broedende vogels. Er wordt om aanwezige nesten heen gewerkt. Bovendien vinden de maaiwerkzaamheden gefaseerd plaats. Gestart wordt met

50% van het projectgebied. Na twee weken wordt de overige 50% gemaaid. Op deze wijze worden effecten op broedvogels tot een minimum beperkt. Het uitrijden van maaisel gebeurt vlak nadat de bronpercelen zijn gemaaid. Afhankelijk van de weersomstandigheden betreft dit half juli of augustus.

Effecten niet- broedvogels

Enkele niet-broedvogelsoorten zijn voornamelijk gebonden aan (grote) open wateren. Het open water in maatregelengebied M4 biedt - vanwege de beperkte omvang - voor deze soorten geen geschikt gebied. Andere niet-broedvogelsoorten zijn gebonden aan voedselrijke graslanden. Dergelijke voedselrijke graslanden bevinden zich niet in het maatregelgebied dat immers al geruime tijd wordt verschraald, en ook niet in de directe omgeving daarvan. Het perceel is niet essentieel voor de instandhoudingsdoelen.

Momenteel vindt op het perceel ook al beheer in de vorm van maaien en afvoeren plaats. Voor aanwezige soorten zijn - gedurende de uitvoering - voldoende uitwijkmogelijkheden naar gelijkwaardig of beter leefgebied in 'De Wieden'. Het uitmijnen en de incidentele verstoring door beheer van het perceel heeft geen invloed op de draagkracht van het Natura 2000-gebied voor het behalen van de instandhoudingsdoelen. Negatief effect op deze soorten is daarom niet aan de orde.

Conclusie

Alleen effecten op instandhoudingsdoelen voor de vissoorten Bittervoorn, Kleine modderkruiper en Grote modderkruiper zijn niet uit te sluiten. Effecten op andere instandhoudingsdoelen zijn uit te sluiten.

Effecten maatregel M12 Rooien van bos op drijftillen

Bij uitvoering van M12 worden de volgende werkzaamheden verricht:

- Ontbossen
- Maaibeheer: het maaibeheer van de van bos vrijgestelde drijftillen is beoordeeld en in het Natura 2000-beheerplan onder voorwaarden vergunningvrij verklaard. Het maaibeheer is daarom niet verder beoordeeld. De in het Natura 2000-beheerplan beschreven voorwaarden worden verwerkt in het ecologisch werkprotocol.
- Graven sloten en greppels: de effectbeoordeling hiervan wordt meegenomen bij de beoordeling van effecten van M13.

Effecten habitattypen

Bij M12 wordt niet ontbost in gebieden met kwalificerende habitattypen.

De ontboste drijftillen worden vervolgens - conform de herstelstrategie voor trilvenen en veenmosrietlanden - in maaibeheer genomen. Het maaibeheer is onder voorwaarden vrijgesteld van de vergunningplicht. Daarom is geen nadere effectbeoordeling maaibeheer uitgevoerd.

Het ontbossen (en onder voorwaarden in maaibeheer nemen van ontboste percelen) leidt hiermee niet tot een negatief effect op instandhoudingsdoelen voor habitattypen.

Effecten habitatsoorten

Op de te ontbossen drijftillen komen mogelijk enkele landgebonden habitatrichtlijnsoorten voor, zoals Zeggekorfslak, Meervleermuis, Geel schorpioenmos en Groenknolorchis.

Andere habitatrichtlijnsoorten (Grote vuurvlinder, Gestreepte waterroofkever, Bittervoorn, Kleine modderkruiper, Grote Modderkruiper, Rivierdonderpad, Gevlekte witsnuitlibel en Platte schijfhoren) zijn gebonden aan oevers en open water. Bij het ontbossen van de drijftillen wordt niet gewerkt in open water of op oevers. Effecten op de instandhoudingsdoelen voor deze soorten is hiermee uitgesloten.

Zeggekorfslak

In Nederland wordt de Zeggekorfslak vooral aangetroffen in bron- en moerasbossen met een dichte tot ijle ondergroei van bepaalde zeggesoorten en in galigaanmoerassen. Ook komt de soort voor in de oevers van diverse wateren in laagveengebieden met een brede rand van ongestoorde verlandingsvegetaties¹⁷. De soort leeft vaak in kleine dichtheden op kleine oppervlakten van tientallen tot enkele honderden

¹⁷ <https://mineleni.nederlandsesoorten.nl/content/zeggekorfslak-vertigo-moulinsiana>

vierkante meters binnen een veel groter gebied waar de soort vaak verder niet wordt gevonden. Het gevolg is dat de soort daardoor gemakkelijk op plaatsen kan verdwijnen. De soort kan echter ook gemakkelijk vanuit ongestoorde locaties terugkeren op nieuw ontstane en geschikte plekken¹⁸.

Op basis van bovenstaande beschrijving van zijn leefgebied kan niet worden uitgesloten dat Zeggekorfslak voorkomt in de te ontbossen delen met een ondergroei van zeggevegetaties. Als gevolg van het ontbossen kan leefgebied van Zeggekorfslak verloren gaan. Maatregelen om effecten op leefgebied te voorkomen of te verminderen wordt onder B1.2 nader besproken.

Meervleermuis

De watergangen en de randen van de bosopstanden in het plangebied worden mogelijk gebruikt als vliegroute en/of foerageergebied van Meervleermuis. Verstoring tijdens de uitvoering (vooral door licht) kan optreden als werkzaamheden plaatsvinden terwijl het nog donker is. Dat is uitsluitend mogelijk in de maanden september en oktober. Maar juist vanaf september dalen de temperaturen 's nachts, waardoor het laatste deel van de nacht nog weinig vleermuizen buiten zijn. De werkzaamheden voor M12 worden 's avonds voor zonsondergang gestaakt. Op basis hiervan wordt geconcludeerd dat er geen negatieve effecten op het instandhoudingsdoel voor Meervleermuis optreden.

Geel schorpioenmos

Geel schorpioenmos komt voor in moskussens op hoog- en laagveen waar mineraalrijk water vanuit de diepere ondergrond opwelt. Ook komt de soort voor in laagten op blauwgrasland. Binnen het werkgebied van herstelmaatregel M12 komt geen Geel schorpioenmos voor. Er is geen sprake van negatief effect op het instandhoudingsdoel voor Geel schorpioenmos.

Groenknolorchis

Voor Groenknolorchis geldt een uitbreidingsdoel voor zowel omvang als kwaliteit van groeiplaatsen. De soort is gebonden aan zonnige tot licht beschaduwde grond, die onder invloed staat van gebufferd (grond)water. De Groenknolorchis komt in een groot deel van het kraggenlandschap in De Wieden voor (Natura 2000-beheerplan De Wieden en Weerribben). Het voorkomen van Groenknolorchis binnen het werkgebied van M12 is daarom niet uit te sluiten. De werkzaamheden hebben dan ook mogelijk een negatief effect op groeiplaatsen van Groenknolorchis. Onder B1.2 wordt nader ingegaan op eventuele maatregelen in de uitvoering om effecten op deze soort te voorkomen of beperken.

Effecten broedvogels

Het bosvrij maken van de drijftillen wordt uitgevoerd in de periode van september tot en met februari, buiten het broedseizoen. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden is hiermee geen sprake van negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van in het gebied aanwezige broedvogels. Omdat buiten het broedseizoen wordt gewerkt, is significante verstoring van broedvogels uitgesloten.

Effecten niet-broedvogels

Effecten op niet-broedvogels zijn uitgesloten. De meeste kwalificerende niet-broedvogelsoorten zijn voornamelijk gebonden aan open water (Fuut, Aalscholver, Krakeend, Tafeleend, Kuifeend, Nonnetje, Grote zaagbek en Visarend). Het ontbossen wordt niet nabij open water uitgevoerd. Andere kwalificerende niet-broedvogelsoorten (Kleine zwaan, Grauwe gans, Kogans, Smient) zijn gebonden aan voedselrijke graslanden. Dergelijke percelen bevinden zich ook niet in het maatregelgebied of in de directe omgeving daarvan. Negatieve effecten op deze soorten zijn daarom niet aan de orde.

Conclusie

Alleen effecten tijdens de uitvoering op instandhoudingsdoelen voor Zeggekorfslak en Groenknolorchis zijn niet geheel op voorhand uit te sluiten.

¹⁸ Killeen, IJ. (2003). Ecology of Desmoulin's Whorl snail. Conserving Natura 2000. Rivers Ecology Series No. 6. English Nature, Peterborough

Effecten maatregel M13 Begreppelen percelen en aanleg of herstel sloten

Bij uitvoering van M13 worden de volgende werkzaamheden verricht:

- Graven nieuwe sloten
- Graven nieuwe greppels
- Opslag verwijderen (M12)- reeds onder M12 beoordeeld
- Bestaande greppels schonen

Effecten habitattypen

Sloten en greppels worden alleen gegraven in of nabij de habitattypen 'Overgangs- en trilvenen (trilvenen)' en 'Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)'. Effecten op andere kwalificerende habitattypen kunnen op basis hiervan worden uitgesloten.

Bij maatregel M12 (begreppelen van ontboste drijftillen) en M13 (graven van sloten en greppels) wordt gewerkt in beide habitattypen. Bij M13 worden alleen greppels gegraven in (gedegradeerde) Veenmosrietlanden (niet in Trilvenen). De maatregelen (M12 en M13) zijn bedoeld om deze habitattypen te herstellen en te versterken: het graven van sloten en greppels is een noodzakelijke maatregel voor de instandhouding (en verbetering) van beide habitattypen en ook als zodanig benoemd in de herstelstrategie. Indien deze maatregel niet in dit habitatype wordt uitgevoerd, dan verdwijnt op termijn het habitatype door successie. De greppels zijn dan ook onderdeel van het oppervlak van het habitatype. Door uitvoering van de graafwerkzaamheden is er echter wel tijdelijk sprake van oppervlakverlies, maar binnen een jaar zijn de sloten en greppels opgenomen in het natuurlijk systeem en is van oppervlakverlies geen sprake meer. Maatregelen om effecten tijdens uitvoering door o.a. insporing door betreding te beperken, worden in paragraaf B1.2 besproken.

Effecten habitatrictlijnsoorten

Het schonen van bestaande greppels heeft effect op in water en oevers levende habitatrictlijnsoorten. Het betreft habitatrictlijnsoorten Grote vuurvlieder (larve), Gestreepte waterroofkever, Bittervoorn, Kleine modderkruiper, Grote modderkruiper, Gevlekte witsnuitlibel en Platte schijfhoren. Effecten op de deze soorten zijn niet geheel uit te sluiten. Rivieronderpad komt hier niet voor, want de soort is gebonden aan stenen oeververdedigingen en stukken met blootgespoelde rietstengels in grote wateren. Om effecten te beperken worden in de uitvoering een aantal maatregelen voorgesteld. Hier gaan we in paragraaf B1.2 nader op in.

Voor het graven van nieuwe sloten en greppels wordt niet in open water of oevers gewerkt. Daarom zijn negatieve effecten op aan water en oevers gebonden soorten op voorhand uit te sluiten. Op de locaties voor nieuwe sloten en greppels komen echter wel mogelijk wel enkele landgebonden habitatrictlijnsoorten, waaronder Zeggekorfslak en Groenknolorchis, voor.

Binnen het werkgebied van PAS-maatregel M13 komt Geel schorpioenmos niet voor. Een negatief effect op het instandhoudingsdoel voor Geel schorpioenmos is op grond hiervan uit te sluiten.

Zeggekorfslak

Als gevolg van het graven van nieuwe sloten en greppels, en het daarvoor benodigde verwijderen van opslag, kan leefgebied van Zeggekorfslak verloren gaan. Hiermee zijn negatieve effecten op leefgebied van de Zeggekorfslak niet op voorhand uit te sluiten. Om effecten te beperken worden in de uitvoering een aantal maatregelen voorgesteld. Hier gaan we onder B1.2 nader op in.

Groenknolorchis

Het voorkomen van Groenknolorchis binnen het werkgebied van M13 is niet op voorhand uit te sluiten. De werkzaamheden hebben dan ook mogelijk negatief effect op groeiplaatsen van de Groenknolorchis. Om effecten te beperken worden in de uitvoering een aantal maatregelen voorgesteld. Hier gaan we onder B1.2 nader op in.

Effecten Broedvogels

Het verwijderen van opslag en graven (en schonen) van sloten en greppels wordt uitgevoerd in de periode van september tot en met februari, buiten het broedseizoen. Omdat buiten het broedseizoen wordt gewerkt is verstoring op broedgebied van broedvogels uitgesloten.

Effecten niet broedvogels

Effecten op niet-broedvogels zijn uitgesloten. De meeste voor De Wieden kwalificerende niet-broedvogelsoorten zijn voornamelijk gebonden aan open water (Fuut, Aalscholver, Krakeend, Tafeleend, Kuifeend, Nonnetje, Grote zaagbek en Visarend). Het graven van sloten en greppels wordt niet nabij open water uitgevoerd. De andere voor dit gebied kwalificerende niet-broedvogelsoorten (Kleine zwaan, Grauwe gans, Kolgans, Smient) zijn gebonden aan voedselrijke graslanden. Dergelijke percelen bevinden zich ook niet in het maatregelgebied of directe omgeving daarvan. Negatieve effecten op deze soorten is niet aan de orde.

Conclusie

Bij schonen van sloten zijn effecten op aan oever en water gebonden soorten, zoals Grote vuurvlied (larve), Gestreepte waterroofkever, Bittervoorn, Kleine modderkruiper, Grote modderkruiper, Gevlekte witsnuitlibel en Platte schijfhoren tijdens uitvoering niet geheel op voorhand uit te sluiten.

Bij het aanleggen van nieuwe greppels en sloten zijn effecten op instandhoudingsdoelen voor Zeggekorfslak en Groenknolorchis niet geheel uit te sluiten.

Ook zal er tijdelijk sprake zijn verstoring/aantasting van habitattypen Trilvenen en Veenmosrietlanden op die locaties waar deze voorkomen en waar greppels en sloten worden gegraven.

Effecten maatregel M15 Kleinschalige maatregelen in omgeving Blauwgrasland (op ribben)

Bij uitvoering van M15 worden de volgende werkzaamheden verricht:

- Schrapen stroken
- Opbrengen maaisel blauwgrasland

Effecten Habitattypen

De locaties van de stroken zijn door Natuurmonumenten gekozen aan de hand van nabijheid bij of aanwezigheid van het in gedegradeerde vorm aanwezige habitatype 'Blauwgraslanden', of aan de hand van potenties voor ontwikkeling tot het habitatype.

Op sommige plekken is volgens de habitatypekaart lokaal sprake van overlap met habitattypen 'Vochtige heiden (laagveengebied)' en habitatype 'Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)'.

Soms is dat volgens Natuurmonumenten het gevolg van onnauwkeurigheid van weergave op kaart, soms van het feit dat het deel van het habitatype dat overlapt met de betreffende strook, niet (meer) kwalificeert als het habitatype. Er worden geen habitattypen van goede kwaliteit geschrapt. Een significant effect is derhalve uitgesloten. Desondanks is enig effect van het schrapen op instandhoudingsdoelen voor habitattypen niet geheel uit te sluiten.

Effecten habitatrichtlijnsoorten

Het voorkomen van landgebonden habitatrichtlijnsoorten (zoals Zeggekorfslak, Grote vuurvlied (imago), Meervleermuis, Geel schorpioenmos, Groenknolorchis) op de stroken is uitgesloten: er is voor deze soorten op de te schrapen stroken geen geschikt leefgebied aanwezig. Op termijn worden -na het nemen van de PAS-maatregelen- de stroken mogelijk meer geschikt als leefgebied voor enkele van deze soorten.

Andere habitatrichtlijnsoorten (Grote vuurvlied (larve), Gestreepte waterroofkever, Bittervoorn, Kleine modderkruiper, Grote modderkruiper, Rivierdonderpad, Gevlekte witsnuitlibel en Platte schijfhoren) zijn gebonden aan oevers en open water. Er wordt niet gewerkt in open water of aan oevers.

Effecten op instandhoudingsdoelen voor habitatrichtlijnsoorten zijn hiermee op voorhand uitgesloten.

Effecten broedvogels

Het schrapen van de stroken wordt uitgevoerd in de periode van september tot en met februari, buiten het broedseizoen. Omdat buiten het broedseizoen wordt gewerkt, is verstoring op broedgebied van broedvogels op voorhand uitgesloten.

Effecten niet broedvogels

Negatieve effecten op niet-broedvogels worden niet verwacht. Zie hiervoor effectbeschrijving van maatregel M13.

Conclusie

Alleen effecten op de instandhoudingsdoelen voor de habitattypen 'Blauwgraslanden', 'Vochtige heiden (laagveengebied)' en 'Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)' zijn niet geheel uit te sluiten.

Samenvatting effecten

In tabel 1 is per maatregel weergegeven op welke instandhoudingsdoelen effecten niet uit te sluiten zijn.

Instandhoudingdoel	Mogelijk effect	Tijdelijke verslechtering kwaliteit leefgebied	oppervlakte verlies habitattypen/Leefgebied	Verstoring door geluid en/of trillingen	Verstoring door mechanische effecten
Maatregel M4					
Werkzaamheden in water					
Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	A	A			A
Kwalificerende vissoorten	A	A		A	
Maatregel M12					
Zeggekorfslak	A			A	
Groenknolorchis	A			A	
Maatregel M13					
Veenmosrietlanden	A	A			
Trilvenen	A	A			
Zeggekorfslak	A	A			
Groenknolorchis	A	A			
Maatregel M15					
Blauwgraslanden	A				
Vochtige heiden	A				
Veenmosrietlanden	A				

De effecten in bovenstaande tabel hebben alleen op de weergegeven doelstellingen effecten. Op de andere vogelsoorten, dier- en plantensoorten en plantengemeenschappen (habitattypen), waarvoor dit gebied is aangewezen, treden geen effecten op. De leefgebieden voor de soort of habitattypen zijn binnen de beïnvloedingszone van de activiteit niet aanwezig

B1.1.2 Toetsing van de effectenbeoordeling

De herstelmaatregelen in 'De Wieden' zijn getoetst aan de effecten op alle instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied 'De Wieden'. De betreffende instandhoudingsdoelen zijn weergegeven in bijlage 3.

Uit de omschrijving van de voorgenomen activiteiten (paragraaf A1.1) en de effectbeoordeling van de aanvraag (zie vorige paragraaf) blijkt dat op een aantal doelstellingen van het betrokken gebied effecten te verwachten zijn. Hieronder toetsen wij de conclusies van deze uitgevoerde effectbeoordeling.

B1.1.2.1 Effecten na uitvoering

Zoals al aangegeven onder A4 zijn in het beheerplan voor de Wieden en Weerribben alle herstel- en instandhoudingsmaatregelen getoetst op effecten na uitvoering (zie paragraaf 6.3 van het beheerplan voor De Wieden en Weerribben)¹⁹.

De herstelmaatregelen M4, M12, M13 en M15 zijn gericht op verbetering van en uitbreiding van kwalificerende habitattypen die momenteel het meest bedreigd worden (blauwgraslanden, Veenmosrietlanden en Trilvenen) en geven hiermee invulling aan de in beheerplan genoemde voorwaarden.

B1.1.2.2 Effecten tijdens uitvoering

Uit de effectbeoordeling en toetsing hiervan blijkt in ieder geval dat tijdelijke effecten tijdens de uitvoering op habitattypen, habitatsoorten, vissen en kwalificerende broedvogels niet geheel zijn te voorkomen.

Wij delen grotendeels de conclusies ten aanzien van de effecten tijdens de uitvoering uit de aanvraag. Op een aantal onderdelen zijn we het niet geheel eens met de beschreven effecten, of zien we verschillen tussen uitvoering volgens de effectbeoordeling en het voor deze maatregelen opgestelde Ecologisch werkprotocol (verder EWP) die met elkaar in strijd lijken. Deze komen hieronder nader aan bod.

In de aanvraag zijn tevens maatregelen opgenomen om effecten tijdens de uitvoering zo veel mogelijk te voorkomen of te verzachten. Hier gaan we onder B1.2.2 nader op in. Hieronder gaan we echter eerst in op onze toetsing van de beschreven effecten uit de aanvraag.

Toetsing effecten broedvogels tijdens uitvoering herstelmaatregelen

Effecten op kwalificerende broedvogels tijdens de uitvoering van de herstelmaatregelen M4, M12, M13 en M15 worden in de aanvraag op voorhand uitgesloten, of omdat het leefgebied hier niet voorkomt (M4), of omdat er uitsluitend gewerkt wordt buiten het broedseizoen, in de periode vanaf september tot en met februari (M12, M13 en M15).

Uit de effectenbeoordeling blijkt echter ook dat een aantal maatregelen deels in het broedseizoen worden uitgevoerd, zoals het aanvullend maaibeheer bij maatregel M4. Daarnaast is er een aantal kwalificerende broedvogelsoorten dat nog na 1 september nesten kunnen hebben (Kwartelkoning tot half oktober, tweede legsel; Purperreiger tot half september). Om hier rekening mee te houden, wordt door Natuurmonumenten maatregelen voorgesteld om verstoring van broedvogels te voorkomen.

In paragraaf B1.2 toetsen wij of deze maatregelen voldoende zijn om effecten tijdens uitvoering van deze maatregelen op broedende kwalificerende soorten te voorkomen.

Toetsing effecten bij herstelmaatregel M4

Wij delen de conclusie ten aanzien van effecten op kwalificerende habitattypen en vissen voor de werkzaamheden in het water (aanleg van de damwand, plaatsen van stuwen en gemalen). Er worden

¹⁹ Provincie Overijssel. Maart 2017. Natura 2000 beheerplan De Wieden en Weerribben.

maatregelen voorgesteld om effecten te beperken en/of te voorkomen. Hier gaan we onder B1.2 nader op in.

Onduidelijk is echter of hier ook andere aan oever- of watergebonden soorten, zoals Platte schijfhoorn, Gestreepte waterroofkever en Gevlekte witsnuitlibel (larve) kunnen voorkomen. Aanwezigheid van aan land gebonden soorten wordt op voorhand uitgesloten. Wij delen deze conclusie. De aanwezigheid van Rivierdonderpad wordt hier niet verwacht, omdat een stenige oever ontbreekt.

Naast mogelijk effecten op (het leefgebied van) Grote en Kleine modderkuiper en Bittervoorn, verwachten wij bij werkzaamheden in het water/oeveren ook mogelijk effecten (verstoring, tijdelijke verslechtering leefgebied) op de aquatische soorten Platte schijfhoorn, Geelgerande waterroofkever en (larve van) de Witsnuitlibel. Gezien het kleine oppervlakte aan water waarin wordt gewerkt, verwachten wij echter niet dat dit zal leiden tot een significant negatieve effecten op deze soorten. Met maatregelen kunnen effecten worden beperkt. Hier gaan we onder B1.2 nader op in.

In de aanvraag wordt aangegeven dat bij het verflauwen van de oevers in het gebied wordt rekening gehouden met de waardplant van de Grote vuurvlied (Waterzuring). Natuurmonumenten geeft echter ook aan dat deze momenteel hier nog niet voorkomt. Bij het aanvullend maaibeheer houdt Natuurmonumenten wel rekening met eventuele vestiging van de Grote vuurvlied²⁰ in dit gebied. Hier gaan we onder B1.2 nader op in.

Effecten van de maatregel op Zeggekorfslak, Groenknolorchis of Geel schorpioenmos tijdens de uitvoering van de maatregelen worden niet verwacht, daar deze hier volgens Natuurmonumenten (nu nog) niet voorkomen. Wij delen deze conclusie.

Toetsing effecten herstelmaatregel M12

Wij delen de conclusies van de effectbeoordeling ten aanzien van kwalificerende habitattypen en leefgebied van habitatsoorten. Effecten op leefgebieden van Zeggekorfslak en standplaatsen van Groenknolorchis kan bij het ontbossen van drijftillen niet geheel worden uitgesloten. De maatregelen om effecten te voorkomen en/of te beperken komen onder B1.2 nader aan bod. Er wordt niet in water en/of op oevers gewerkt, waardoor eventuele effecten op water- en oevergebonden soorten niet optreden.

Zomer maaibeheer rietlanden (M11)

De te ontbossen delen worden vervolgens in zomermaaibeheer genomen. Hiervan wordt in de aanvraag aangegeven dat dit maaibeheer wordt uitgevoerd op basis van onderstaande voorwaarden voor zomermaaibeheer uit het beheerplan:

- In gebieden waar verstoring plaats kan vinden van broedvogels zijn alle activiteiten die samenhangen met het maaien van riet uiterlijk 1 april afgerond. Dit is conform de bepalingen van de gedragscode Natuurbeheer (voor avifauna-rijke rietlanden). Het ophalen van riet mag in de maanden na de oogst, mits het geoogste riet aan de randen van de in het beheerplan aangewezen rustgebieden is geplaatst. Binnen gebieden met overjarig riet met water op maaiveld zijn alle activiteiten voor 15 maart afgerond. Percelen in zomermaaibeheer die in overgangsbeheer zijn (overgang naar hooiland met habitattypen en geen/weinig riet) dienen wel in de periode 15 juni tot 1 augustus (op percelen die al relatief schraal zijn evt. t/m 1 september) te worden gemaaid. Hierbij moet rekening gehouden worden met de waarde voor avifauna.
- Gemarkeerde waterzuringplanten waarop eitjes/rupsen van de Grote vuurvlied voorkomen worden niet gemaaid bij zomermaaibeheer.

Op basis hiervan is een nadere toetsing in dit besluit naar ons inziens niet noodzakelijk.

²⁰ Mail Natuurmonumenten van 3 juli 2019.

Toetsing effecten herstelmaatregel M13

Wij delen de conclusies ten aanzien van de effecten op de kwalificerende habitattypen Veenmosrietlanden en Trilvenen. Deels worden er binnen gebieden met deze habitattypen ontbost en greppels en sloten gegraven. De greppels en sloten zijn bedoeld om deze habitattypen te versterken en leidt tot verbetering van kwaliteit van deze habitattypen (herstelstrategie Veenmosrietlanden²¹). Er is echter wel sprake van tijdelijk oppervlakteverlies in een beperkt aantal delen. In de uitvoering worden maatregelen getroffen om effecten te beperken.

Ook delen we de conclusie ten aanzien van effecten bij schonen van greppels en effecten op oever- en watergebonden soorten, en de effecten op Zeggekorfslak en Groenknolorchis bij het graven van nieuwe sloten en greppels. Op de maatregelen om de effecten tijdens uitvoering te beperken, gaan we onder B1.2 nader in.

Toetsing effecten herstelmaatregel M15

In de aanvraag wordt aangegeven dat bij een aantal te schrappen percelen sprake is van overlap met een aantal habitattypen (Vochtige heide, Blauwgraslanden en veenmosrietland). Volgens Natuurmonumenten komt dit echter door onnauwkeurigheid van deze kaart en blijkt uit nader veldonderzoek dat deze habitattypen zich vaak niet meer kwalificeren. Aangegeven wordt dat niet wordt geschraapt op plekken waar deze habitattypen in goede kwaliteit voorkomen.

Bij een check van de te schrappen percelen met onze habitatypekaart (Atlas van Overijssel, juni 2019) blijkt echter dat de te schrappen percelen deels overlappen met andere habitattypen dan genoemd in de aanvraag, namelijk Trilvenen, Blauwgraslanden en Ruigte en Zoomen (Moerasspirea). Dit klopt dus niet met de effectbeoordeling. Met name het schrappen op locaties die zijn aangewezen als Trilvenen is niet gewenst. Uit de aanvraag blijkt bovendien nu onvoldoende duidelijk dat ter plaatste van deze percelen de habitattypen niet aanwezig zijn of niet kwalificeren.

Om voldoende zekerheid te hebben om effecten op deze habitattypen te voorkomen en/of beperken, stellen wij daarom aanvullende voorwaarden voor ten aanzien van de te schrappen percelen. Hiervoor nemen wij onderstaande voorschriften aanvullend op in ons besluit:

- Er wordt voor deze maatregel in principe niet in kwalificerende habitattypen geschraapt; Indien op percelen wordt geschraapt, die zijn aangewezen als een kwalificerende habitattypen op de habitatypekaart (Atlas van Overijssel), dient op voorhand in beeld te worden gebracht of deze percelen daadwerkelijk nog kwalificeren als habitatype middels een vegetatiekartering; Bij deze karteringen moet de mogelijkheid worden geboden dat onze toezichthouder hierbij aanwezig kan zijn.
- Indien uit deze kartering blijkt dat de vegetatie ter plekke niet kwalificeert als habitatype, dan kan het schrappen doorgang vinden. Wel dien het te schrappen perceel en de nieuwe vegetatiekartering hiervoor eerst ter controle aan het bevoegd gezag te worden voorgelegd, zodat de habitatypekaart hierop ook kan worden aangepast.
- Kwalificeren te schrappen percelen zich wel, dan dient naar een alternatieve locatie zonder kwalificerende habitatype te worden gezocht. Alvorens op een alternatieve locatie mag worden geschraapt, dient dit ook eerst te worden afgestemd met de het bevoegd gezag.

Effecten op overige habitatsoorten worden volgens de aanvraag niet verwacht, omdat deze hier niet voorkomen. Ook deze conclusie delen wij niet geheel. Volgens ons kan aanwezigheid van Zeggekorfslak en Groenknolorchis op deze locaties niet geheel op voorhand worden uitgesloten, gezien de aanwezigheid van Veenmosrietland, Ruigte en zoomen en Trilvenen in de directe omgeving van deze locaties. Effecten op aquatische- en aan oevers gebonden soorten kunnen wel worden uitgesloten, omdat bij deze maatregel niet in water en/of oevers wordt gewerkt.

Wij nemen daarom voor Zeggekorfslak en Groenknolorchis de volgende aanvullende maatregelen op in ons besluit bij uitvoering van M15:

- Voor start van de werkzaamheden dienen eventuele standplaatsen van Groenknolorchis te worden gemarkeerd, zodat deze tijdens de werkzaamheden kunnen worden ontzien.

²¹ Van Dobben, H.F. et al. Herstelstrategie H7140B: Overgangs- en trilvenen (Veenmosrietlanden)

- Voor de start van de werkzaamheden dienen eventuele zeggepollen met hoge concentraties aan Zeggekorfslak (meer dan 25 exemplaren) te worden gemarkeerd en ontzien.

Conclusie

De maatregelen zijn gericht op herstel van instandhoudingsdoelen binnen dit Natura 2000-gebied. Hoewel tijdelijke effecten tijdens de uitvoering niet geheel zijn te voorkomen, hebben de maatregelen uiteindelijk als doel een verbetering van de in dit gebied aanwezige kwalificerende habitattypen en verbetering van leefgebied van kwalificerende habitatsoorten, broedvogels en niet-broedvogels.

Door het nemen van mitigerende maatregelen tijdens de uitvoering kunnen effecten nog worden gemitigeerd. Hier gaan we onder B1.2 nader op in.

B1.2 Toetsing verzachtende maatregelen

B1.2.1 Beschrijving verzachtende maatregelen in de aanvraag

Op ons verzoek hebben wij van Natuurmonumenten, als aanvulling op de aanvraag, het eerder door Ecogroen opengestelde ecologische werkprotocol (verder EWP) voor deze herstelmaatregelen ontvangen. In dit EWP zijn maatregelen opgenomen en een werkwijze om effecten op kwalificerende soorten en habitattypen tijdens de uitvoering te voorkomen en/of te beperken. Dit EWP is als bijlage bij dit besluit opgenomen. Voor een uitgebreidere beschrijving van de maatregelen verwijzen we in dit kader naar de EWP in bijlage 4 van dit besluit.

Daarnaast worden er in de effectbeoordeling van de aanvraag tevens maatregelen beschreven.

Hieronder gaan we kort per herstelmaatregel in op welke mitigerende maatregelen in de aanvraag worden beschreven om effecten te voorkomen of te minimaliseren. Ook kijken we of deze maatregel alleen in het effectbeoordeling worden genoemd, of dat deze onderdeel uitmaken van de mitigerende maatregelen in het EWP.

Maatregelen broedvogels

Periode uitvoering herstelmaatregelen

De uitvoering van de maatregelen M12, M13 en M15 in de periode vanaf september tot en met februari uit de aanvraag is niet opgenomen in het EWP. Bij de specifieke voorschriften voor de maatregelen M4, M12, M13 en M15 in het EWP wordt een uitvoeringsperiode vanaf half augustus tot half maart gehanteerd. Dit wijkt af van de beschreven uitvoeringsperiode uit de aanvraag en overlapt deels met de broedperiode van kwalificerende broedvogelsoorten.

In het EWP wordt de optie gehanteerd om de werkzaamheden te starten in de periode vanaf half februari tot half september (paragraaf 4.1, maatregel 11). Hierbij wordt aangegeven dat, voorafgaand aan de werkzaamheden, een broedvogelcheck wordt uitgevoerd en, indien broedende vogels aanwezig, de werkzaamheden ter plekke worden uitgesteld.

Voorwaarden aanvullend beheer M4

Voor het aanvullend beheer onder M4 (maaien en afvoeren maaisel en kaligift) zijn in de aanvraag extra voorwaarden opgenomen om effecten tijdens dit beheer te voorkomen, omdat bij dit beheer niet is te voorkomen dat in het broedseizoen moet worden gewerkt (zie beschrijving onder A1.1). Hierdoor kunnen eventueel effecten optreden op Kwartelkoning en Watersnip. Soorten die in hooilanden kunnen broeden (paragraaf 5.4.21 beheerplan De Wieden en Weerribben). Ondanks dat deze soorten in het plangebied voornamelijk niet zijn aangetroffen, kan eventuele toekomstige vestiging van deze soorten niet geheel worden uitgesloten. Daarom dient hier rekening mee te worden gehouden bij dit aanvullend beheer. Het gaat om de volgende voorwaarden:

- Voorafgaand aan de werkzaamheden (gedurende het broedseizoen) vindt een broedvogelcheck plaats. Indien (al dan niet kwalificerende) broedende vogels worden aangetroffen, dan worden de betreffende locaties met een zone van 25 meter daaromheen ontzien;
- Maaien en afvoeren van maaisel vindt gefaseerd plaats. Getart wordt met 50% van het projectgebied. Na twee weken wordt de overige 50% gemaaid.

Het uitvoeren van een broedvogelcheck voorafgaand aan de werkzaamheden is tevens opgenomen in het EWP (voorschrift 11).

Onder B1.2.2 toetsen wij of deze voorgestelde uitvoeringswijze uit het effectrapport en het EWP voldoende zekerheid geven om effecten op broedvogels tijdens de uitvoering uit te sluiten.

M4: ontwikkeling Blauwgrasland op voormalige landbouwgronden

Bij maatregel M4 zijn effecten bij werkzaamheden in water (aanleg damwand met sluis/gemaal) op habitattype 'Meren met Krabbescheer en fonteinkruiden' en aquatische soorten niet op voorhand uit te sluiten. Om effecten tijdens de uitvoering op de dit habitattype en deze kwalificerende soorten te voorkomen en/of te beperken, worden de onderstaande maatregelen voorgesteld.

Maatregelen om de effecten op Meren met Krabbescheer en fonteinkruiden te beperken

Alleen op de locatie waar de damwand wordt aangebracht, is het gebied ook aangewezen voor het habitattype 'Meren met Krabbescheer en fonteinkruiden'. Om schade aan het habitattype en vertroebeling van het water te voorkomen, wordt de damwand in de bodem getrild. Hiermee blijft het effect op dit habitattype zeer plaatselijk.

Maatregelen om effecten op aquatische soorten te beperken

Uit de effectbeoordeling blijkt dat effecten op kwalificerende vissoorten en andere aquatische soorten tijdens de werkzaamheden in water niet geheel kunnen worden voorkomen.

In de aanvraag wordt aangegeven dat effecten worden beperkt door de damwand in te trillen, waardoor vergravingen niet noodzakelijk zijn en de effecten hiermee zeer lokaal en beperkt zijn.

In het EWP zijn tevens voorwaarden opgenomen ten aanzien van het plaatsen van stuwen en gemalen in het water om effecten op deze soorten te beperken (zie EWP, paragraaf 4.2.1., voorschriften 14 tot en met 18, in bijlage 4 van dit besluit). Met name bij het plaatsen van het gemaal zal mogelijk een klein stukje langs de oever ter plaatse van het gemaal tijdelijk worden afgedamd voor het droog in de oever kunnen plaatsen van het gemaal. Het rillen van de damwand wordt hierin niet als maatregel beschreven.

Maatregel vuurvlied

In de aanvraag wordt aangegeven dat aanwezigheid van de waardplant van Grote vuurvlied niet geheel is uit te sluiten. Daarom wordt voorgesteld om voorafgaand aan het verflauwen van de oevers langs bestaande sloten, eventuele waardplanten te markeren. Uit een aanvulling op de aanvraag blijkt echter dat de Grote vuurvlied hier momenteel niet voorkomt. Onder B1.2. (toetsing mitigerende maatregelen) gaan we hier nader op in.

M12: ontbossen percelen en in maaibeheer nemen

Tijdens uitvoering van deze maatregel zijn alleen effecten op Zeggekorfslak en Groenknolorchis niet geheel uit te sluiten. Met maatregelen tijdens de uitvoering worden effecten op deze soorten zo veel als mogelijk voorkomen en/of beperkt. Hieronder gaan we nader in op de voorgestelde maatregelen.

Maatregelen Zeggekorfslak bij ontbossen van percelen

Op de te ontbossen drijftillen worden voorafgaand aan de werkzaamheden veldinventarisaties uitgevoerd. Hiermee wordt meer informatie over de verspreiding van Zeggekorfslak verzameld en worden locaties met hoge dichtheden van Zeggekorfslak gemarkeerd. Deze gemarkeerde locaties worden tijdens uitvoering van maatregelen ontzien of verplaatst. Effecten op deze leefgebieden van Zeggekorfslak worden zodoende tot een minimum beperkt.

Deze maatregel is ook opgenomen in het EWP onder M12.

Maatregelen Groenknolorchis

In het effectrapport worden de volgende maatregelen beschreven om effecten op Groenknolorchis tijdens werkzaamheden te voorkomen en/of beperken. Werkzaamheden in het kader van herstelmaatregel M12 vinden in de winter plaats. In deze periode bevinden de wortelknollen van de Groenknolorchis zich ondergronds. De maatregelen worden uitgevoerd onder begeleiding van een ter zake deskundige om

tijdens uitvoering van de maatregelen groeiplaatsen van Groenknolorchis te ontzien. Hoewel enig negatief effect niet is uit te sluiten, wordt met deze werkwijze significant negatief effect op het instandhoudingsdoel voor Groenknolorchis voorkomen.

Deze maatregel is niet specifiek opgenomen in EWP. In het EWP wordt onder maatregel M12 alleen gesproken over het markeren van 'overige waardevolle vegetaties'. Onduidelijk is of hieronder ook groeiplaatsen van de Groenknolorchis vallen.

M13: aanleg greppels en nieuwe sloten en schonen bestaande greppels

Bij het schonen van reeds aanwezige greppels kunnen effecten optreden op in water en oevers levende kwalificerende soorten (Grote vuurvlied (larve), Gestreepte waterroofkever, Bittervoorn, Kleine modderkruiper, Grote modderkruiper, Gevlekte witsnuitlibel en Platte schijfhoorn).

Bij aanleg van nieuwe sloten en greppels kunnen effecten optreden op de habitattypen 'Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)' en 'Overgangs- en trilvenen (trilvenen)' (indien hier aanwezig) en op Zeggekorfslak en Groenknolorchis. Hieronder worden de maatregelen beschreven die tijdens de uitvoering worden genomen om deze effecten te voorkomen of te beperken.

Maatregelen ter beperking effecten op habitattypen Veenmosrietlanden en Trilvenen

Doordat een de aanleg van greppels en sloten deels binnen de habitattypen Trilvenen en Veenmosrietlanden plaatsvinden, zijn mechanische effecten, onder anderen door insporing, niet geheel te voorkomen. Ook gaat er door de aanleg van nieuwe sloten en greppels mogelijk (tijdelijke) habitatype verloren. Om deze te beperken, gelden de volgende uitgangspunten bij de uitvoering:

- waar met machines op het land wordt gewerkt worden maatregelen getroffen om insporing te voorkomen, zoals gebruik van rijplaten of draglineschotten.
- Er wordt zo veel mogelijk gewerkt vanaf het nieuw gegraven water. Waar mogelijk wordt gebruik gemaakt van bestaande beheerpaden en ribben, buiten habitattypen.

Deze voorwaarden zijn ook opgenomen onder 4.1 (voorschrift 4 en 5) van het EWP (zie bijlage 4 van dit besluit).

Maatregelen ter beperking effecten op aquatische soorten tijdens schonen van sloten

Bij het schonen van bestaande greppels worden volgens het effectenonderzoek effecten tijdens de uitvoering zo veel mogelijk beperkt door het werken in één richting en naar andere watergangen die niet worden geschoond. Zo kunnen mobiele soorten een goed heenkomen vinden, voor de werkzaamheden uit. Het vrijkomend materiaal wordt op de kant van de greppels gezet, zodat eventueel er in voorkomende minder mobiele soorten naar het water in de geschoonde greppel terug kunnen.

Deze maatregelen zijn niet opgenomen in paragraaf 4.2.4 van het EWP.

Maatregelen ter beperking effecten op leefgebied Groenknolorchis en Zeggekorfslak tijdens aanleg nieuwe greppels en sloten

In het rapport worden de volgende maatregelen beschreven om effecten op Zeggekorfslak en Groenknolorchis zo veel als mogelijk te beperken:

- Om effecten op eventuele leefgebieden van de Zeggekorfslak te beperken wordt voorafgaand aan de werkzaamheden een veldinventarisatie uitgevoerd. Zo worden locaties met hoge dichtheden van Zeggekorfslak gemarkeerd en tijdens uitvoering van maatregelen ontzien of verplaatst.
- De maatregelen worden uitgevoerd onder begeleiding van een ter zake deskundige om tijdens uitvoering van de maatregelen groeiplaatsen van Groenknolorchis te ontzien of te verplaatsen.

Deze maatregelen komen echter niet terug in het EWP onder maatregel M13. Wel zijn deze maatregelen opgenomen voor M12 (ontbossen van drijftillen). Mogelijk heeft dit te maken met het feit dat bij de meeste percelen, voorafgaand aan het graven van nieuwe greppels en sloten, eerst moet worden ontbost. Onder B.1.2.2. (toetsing mitigerende maatregelen) gaan we hier nader op in.

M15 Kleinschalige maatregelen in omgeving Blauwgrasland (op ribben)

Voor maatregel M15 zijn geen specifieke maatregelen in het EWP opgenomen ter voorkoming van effecten op kwalificerende habitattypen en/of leefgebied van habitatsoorten. Kwalificerende habitatsoorten worden hier niet verwacht, en er worden geen habitattypen met goede kwaliteit geschaapt. Nadere maatregelen zijn volgens Natuurmonumenten derhalve niet noodzakelijk. Onder B1.2.2 (toetsing mitigerende maatregelen) gaan we hier nader op in.

B1.2.2 Toetsing verzachtende maatregelen (mitigatie)

In deze paragraaf gaan we in op de effectiviteit van maatregelen uit het EWP op de soorten en habitattypen uit tabel 2.

Toetsing mitigerende maatregelen broedvogels bij M4, M12, M13 en M15

De maatregelen in het effectenonderzoek om effecten op broedvogels uit te sluiten en die uit het EWP komen niet geheel met elkaar overeen. Het gaat hier met name om de periode van uitvoering. Beide perioden overlappen echter deels nog met de broedperiode van kwalificerende soorten (zo begint de Roerdomp al rond half februari met het zoeken van een broedplaats en heeft de Kwartelkoning soms nog tot half oktober een nest).

Om effecten op broedvogels te voorkomen, is echter in het EWP een volgend nader voorschrift (voorschrift 11) opgenomen:

- Voorafgaand aan de werkzaamheden wordt door of in opdracht van de ecologisch toezichthouder een veldcontrole uitgevoerd in het gehele maatregelengebied om na te gaan of en waar zich broedende vogels ophouden (alleen van toepassing als de werkzaamheden opgestart worden in de periode half februari tot half december). Mochten broedende vogels aanwezig zijn, dan worden de werkzaamheden ter plekke uitgesteld tot de jongen zijn uitgevlogen.

Op deze wijze is naar ons inziens altijd voldoende geborgd dat er geen effecten optreden op broedvogels tijdens de werkzaamheden. Nadere voorwaarden zijn derhalve niet noodzakelijk.

Toetsing mitigerende maatregelen broedvogels bij aanvullend maaibeheer

Het aanvullend beheer bij maatregel M4 vindt deels in het broedseizoen plaats. Hieraan zijn in het effectrapport van de aanvraag en het EWP extra voorwaarden opgenomen om effecten op broedvogels te voorkomen (zie B1.2.1). Deze maatregelen zijn voldoende om effecten op eventuele broedgevallen van kwalificerende broedvogels te voorkomen tijdens de aanvullende beheersmaatregelen. Nadere voorwaarden zijn niet noodzakelijk.

Om de maatregelen uit het EWP ten aanzien van broedvogels en het eventueel werken binnen het broedseizoen te formaliseren, leggen wij in onze voorschriften vast dat dient te worden gewerkt conform de voorschriften uit dit EWP (voorschrift 5).

Het aanvullend beheer zal echter langere tijd in beslag nemen dan de aangevraagde periode tot 31 december 2023. In de aanvulling op de aanvraag wordt gesproken over ten minste 10 jaar. Daarom verlengen wij ambtshalve de termijn van de vergunning tot 31 december 2030, om de maatregelen uit het EWP ook tijdens het aanvullend beheer te kunnen borgen.

Toetsing mitigerende maatregelen bij herstelmaatregel M4

Toetsing mitigerende maatregelen aquatische soorten

Wij vinden de aangevraagde werkwijze voor de damwand en de voorgestelde maatregelen uit het EWP ten aanzien van werkzaamheden in water en het aanbrengen van stuwen en gemalen (voorschriften 14 tot en met 17 uit het EWP) voldoende om negatieve effecten op kwalificerende vissoorten Kleine en Grote modderkruiper en Bittervoorn te beperken. Er is hiermee geen sprake van significant verstoring of verslechtering van leefgebied van deze soorten. Het met trillen inbrengen van de damwand en de voorgestelde mitigerende maatregelen voor werken in het water uit het EWP zorgen voldoende voor het beperken van de effecten op kwalificerende vissoorten en aan water en oevers gebonden habitatsoorten. Bovendien is de uitvoering in het water zeer beperkt in tijd en ruimte. Op basis hiervan zijn negatieve

effecten op instandhoudingsdoelen van aquatische soorten door de werkzaamheden in het water zeer beperkt in ruimte en tijd. Aanvullende maatregelen vinden niet noodzakelijk.

Om de maatregelen uit het EWP te formaliseren, leggen wij in onze voorschriften vast dat moet worden gewerkt conform de voorschriften uit het EWP (voorschrift 5).

Toetsing mitigerende maatregel Grote vuurvliinder

Het ontzien van eventuele waardplanten van de Grote vuurvliinder bij het verflauwen van een aantal oevers in bestaande sloten, door deze op voorhand te markeren en af te zetten, is naar ons inziens niet echt noodzakelijk, daar deze soort hier nu nog niet voorkomt. Van directe effecten door aantasting van leefgebied is hier daarom geen sprake.

In het aanvullend beheer wordt door Natuurmonumenten rekening gehouden met eventuele vestiging van deze soort in het gebied²². Indien word geconstateerd dat er eitjes danwel rupsen van de Grote vuurvliinder voorkomen op waterzuringplanten, dan worden deze planten gemarkeerd en gespaard, zoals ook geldt als voorwaarde voor het maaibeheer van blauwgraslanden uit het beheerplan.

Indien dit beheer wordt uitgevoerd zoals aangevraagd, is er hiermee ook geen sprake van negatieve effecten op het uitbreidingsdoel van deze soort. Omdat deze maatregel onderdeel uitmaakt van het standaard beheer van Natuurmonumenten bij leefgebieden met Grote vuurvliinder en blauwgraslandbeheer, is het opnemen van deze maatregel als voorschrift in dit besluit niet noodzakelijk.

Toetsing mitigerende maatregelen bij herstelmaatregel M12

Maatregelen Zeggekorfslak

De uitvoeringswijze uit de aanvraag en voorwaarden uit het EWP onder M12 (voorwaarde 12) zien er voldoende op toe dat effecten op eventuele populaties van de Zeggekorfslak bij het ontbossen worden beperkt. Nadere voorwaarden zijn niet noodzakelijk.

Maatregelen Groenknolorchis

De in het effectrapport beschreven maatregel om bij het ontbossen eventuele standplaatsen met Groenknolorchis te ontzien, is niet specifiek opgenomen in het EWP.

Wij vinden het van belang dat deze maatregel specifiek bij het ontbossen wordt genoemd en nemen hem daarom op als aanvullende voorwaarde onder maatregel M12.

Uit literatuur blijkt dat het ontbossen ook positief effect heeft op ontwikkeling Groenknolorchis, die vooral in veenmosrietland voorkomt. Bij eerdere stukken die zijn ontbost, is deze soort juist tot ontwikkeling gekomen²³. Met deze maatregel wordt voldoende geborgd dat tijdens de uitvoering effecten tot een minimum worden beperkt.

Om de maatregelen uit het EWP ten aanzien van de Zeggekorfslak en Groenknolorchis te formaliseren, leggen we in onze voorschriften vast dat conform de voorwaarden uit het EWP dient te worden gewerkt.

Toetsing mitigerende maatregelen bij herstelmaatregel M13

Maatregelen om effecten tijdens uitvoering op de hier voorkomende habitattypen Trilvenen en Veenmosrietlanden te beperken, zijn voldoende vastgelegd in het EWP. Aanvullende voorschriften zijn derhalve niet noodzakelijk. Om deze uitvoering te formaliseren, leggen we het werken conform EWP leggen we vast in de voorschriften van ons besluit (voorschrift 5).

Schonen van sloten

Om tijdens het schonen van greppels effecten op in oevers en water aanwezige kwalificeerde soorten te beperken en/of voorkomen, zijn in het effectrapport maatregelen beschreven (zie B1.2.1). Deze maatregelen zijn echter niet opgenomen in het EWP. Daarnaast zijn wij van mening dat materieel niet alleen op de kant moet worden gezet, maar dat deze ook moet worden gecontroleerd op eventueel minder mobiele aanwezige kwalificeerde soorten, zoals Grote en Kleine modderkruiper. Deze dienen terug te worden gezet in een niet geschoonde deel van een watergang.

²² Mail Natuurmonumenten van 4 juli 2019 met kenmerk 2019/0201107.

²³ <https://www.landschap.nl/wp-content/uploads/2018-2DEFcusellp110-117.pdf>

In het beheerplan zijn tevens voorwaarden gesteld aan het schonen van bestaande sloten in De Wieden, waaronder het toepassen van fasering in ruimte en tijd. In een aanvulling op de aanvraag geeft Natuurmonumenten aan dat het gefaseerd schonen van greppels in ruimte en tijd een standaard beheerpraktijk is. Daarom is dit ook niet als maatregel in het EWP opgenomen. Ook de andere door ons gestelde aanvullende voorwaarden maken onderdeel uit van de voorwaarden in het beheerplan ten aanzien van het schonen van sloten. Om dit te formaliseren leggen wij in de voorschriften van ons besluit (voorschrift 8) vast dat de greppels dienen te worden geschoond conform de voorwaarden uit het beheerplan (paragraaf 5.4.8). Het betreft de volgende voorwaarden:

Bij delen van watergangen (niet: de hoofdwatgangen) die vermoedelijk leefgebied zijn van bittervoorn, grote modderkruiper, kleine modderkruiper, gestreepte waterroofkever, gevlekte witsnuitlibel, grote vuurvlied en platte schijfhoren dienen:

- Schonings- en baggerwerkzaamheden van een watergang in ruimte en tijd te worden gefaseerd. Hierbij moet op minimaal 25% van de oppervlakte van de watergang voldoende geschikt habitat aanwezig blijven;
- De werkzaamheden niet uitgevoerd te worden tussen 1 maart en 31 augustus en ook niet wanneer de luchttemperatuur beneden het vriespunt ligt of er ijs in de watergang aanwezig is;
- Apparatuur gebruikt te worden waarmee de hoeveelheid slachtoffers zo beperkt mogelijk is en de opwerveling van slib zoveel mogelijk wordt voorkomen;
- Bij het baggeren in de richting van open water te worden gewerkt en in watergangen die een hoofdtak hebben als waterafvoer maximaal 50% van de oppervlakte te worden gebaggerd;
- Gevangen vissen (waaronder de N2000-aanwijzingssoorten) terug te worden gezet in gespaarde delen van de watergang.

Aanleg nieuwe sloten en greppels

De maatregelen voor Zeggekorfslak en Groenknolorchis, zoals beschreven in het effectrapport (zie onder B1.2.1), zijn niet onder M13 opgenomen in het EWP. Er wordt deels ook in bestaande (gedegradeerde) Trilvenen en Veenmosrietlanden nieuwe sloten en greppels aangelegd. Juist in deze gebieden moet rekening worden gehouden met de aanwezigheid van Zeggekorfslak en Groenknolorchis. Daarom vinden wij het belangrijk om ook bij het graven van sloten en greppels voor maatregel M12 als M13 deze maatregelen voor te schrijven.

Daarom nemen wij deze maatregelen als aanvullende voorschriften voor maatregel M12 en M13 op in ons besluit.

Toetsing mitigerende maatregelen bij herstelmaatregel M15

Natuurmonumenten heeft geen nadere voorwaarden gesteld aan het schrappen van percelen, dat geen habitattypen met goede kwaliteit worden geschrapt. Omdat er echter mogelijk binnen percelen met kwalificerende habitattypen Trilvenen en Ruigten en Zoomen (Moerasspirea) wordt en op voorhand niet duidelijk is of deze habitattypen hier (al dan niet in goede kwaliteit) voorkomen, nemen wij wel aanvullende voorwaarden in ons besluit op ten aanzien van deze percelen (voorschrift 9). Ook de aanwezigheid van Groenknolorchis en Zeggekorfslak zijn op deze locaties niet op voorhand geheel uit te sluiten. Hiervoor nemen wij tevens aanvullende voorwaarden op in ons besluit. Zie hiervoor paragraaf B1.1.2.2 (Toetsing effecten).

B1.2 Toetsing aan overige vereisten

Op basis van de Wnb²⁴ houden wij bij onze besluiten rekening met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied. Ook nemen we regionale en lokale bijzonderheden mee in de overweging.

Wij zien geen aanleiding om de gevraagde toestemming te weigeren op basis van art. 1.10, derde lid Wnb.

²⁴ Wnb, artikel 1.10, derde lid.

B1.3 Eindconclusie toetsing

Uit de beoordeling van de effecten blijkt dat er voldoende maatregelen worden genomen om significant negatieve effecten op leefgebieden van soorten of habitattypen te verzachten of te voorkomen.

Het project leidt niet tot significant negatieve effecten op één van de instandhoudingsdoelen.

De gevraagde vergunning voor de uitvoering van de activiteiten kan worden verleend. Aan de vergunning worden voorschriften verbonden om de uitvoering van maatregelen te borgen.

B2 Adviezen

B3.1 Bespreking van adviezen

Burgemeester en Wethouders van Steenwijkerland zijn in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen. Zij hebben hier geen gebruik van gemaakt.

C SLOTCONCLUSIE NATURA 2000-GEBIEDEN

Er zijn geen belemmeringen om de aangevraagde vergunning voor de interne herstelmaatregelen M4, M11, M12 en M15 in het Natura 2000-gebied 'De Wieden' te verlenen. Het project brengt de instandhoudingsdoelen voor het betrokken Natura 2000-gebied niet in gevaar.

Vergunning in het kader van de Wnb kan worden verleend. Om de kwaliteit van habitats te borgen worden aan de vergunning voorschriften verbonden.

Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebied**BIJLAGE 3****Natura 2000-gebied 'De Wieden'****Gebiedsbeschrijving**

Het gebied De Wieden is een uitgestrekt laagveenmoeras met meren en kanalen met daartussen natte graslanden, natte heiden, trilvenen, galigaanmoerassen, rietland en moerasbos. Het gebied is een restant van het laagveengebied dat zich ooit van Zwolle tot ver in Fryslân uitstreckte. Een groot deel bestaat uit uitgeveende petgaten. Alle successiestadia van open water tot en met moerasheide en veenbos zijn aanwezig. Het gebied De Wieden is beïnvloed door het oude rivierstelsel van de Overijsselse Vecht. Er komen ondiepe kleiafzettingen voor. Door vervening, met bredere petgaten, zijn de grote meren ontstaan. Het Giethoornse- en Duiningerveer zijn natuurlijke meren.

Doelstellingen

In onderstaande tabellen zijn de doelstellingen voor de habitattypen, soorten en vogels weergegeven. Zij hebben gezamenlijk de begrenzing van dit Natura 2000-gebied bepaald. De doelstellingen zijn gericht op de leefgebieden van plantengemeenschappen (habitattypen) en soorten. Op basis van de regels vanuit Europa, vertaalt in de Nederlandse wetgeving, mag er geen verslechtering optreden van leefgebieden van soorten en/of plantengemeenschappen. Dat wordt beoordeeld ten opzichte van de datum waarop dit gebied onder de bescherming werd gebracht van de Europese Vogelrichtlijn (24 maart 2000) danwel de Europese Habitatrichtlijn (7 december 2004). Voor zover er sprake is van een behoudsdoelstelling moet dit gezien worden als een minimumeis.

Doelstellingen voor habitattypen

		Landelijke staat van instandhouding	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit
H3140	kranswierwateren	--	>	>
H3150	meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	-	>	>
H4010B	vochtige heiden (laagveengebied)	-	>	>
H6410	blauwgraslanden	--	>	>
H6430A	ruigten en zomen (moerasspirea)	+	=	=
H7140A	overgangs- en trilvenen (trilvenen)	--	>	=
H7140B	overgangs- en trilvenen (veenmosrietland)	-	=	=
H7210	*galigaanmoerassen	-	>	>
H91D0	* hoogveenbossen	-	=	>

Toelichting symbolen:

SVI -- zeer ongunstig; - matig gunstig, + gunstig)

= Behoudsdoelstelling

> Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling

* prioritaire soort of habitatype

Doelstellingen voor habitatsoorten

		Landelijke staat van instandhouding	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Doelstelling populatie
H1016	zeggekorfslak	--	=	=	=
H1042	gevlekte witsnuitlibel	--	>	>	>
H1060	grote vuurvliinder	--	>	>	>
H1082	gestreepte waterroofkever	--	>	>	>
H1134	bittervoorn	-	=	=	=
H1145	grote modderkruiper	-	=	=	=
H1149	kleine modderkruiper	+	=	=	=
H1163	rivierdonderpad	-	=	=	=
H1318	meervleermuis	-	=	=	=
H1393	geel schorpioenmos	--	>	>	>
H1903	groenknolorchis	--	>	>	>
H4056	platte schijfhoren	-	=	=	=

Toelichting symbolen:

SVI -- zeer ongunstig; - matig gunstig, + gunstig

= Behoudsdoelstelling

> Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling

Doelstellingen voor broedvogels

		Landelijke staat van instandhouding	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Draagkracht voor aantal broedparen ²⁵
A017	aalscholver	+	=	=	1000
A021	roerdomp	--	=	=	30
A029	purperreiger	--	=	=	65
A081	bruine kiekendief	+	=	=	19
A119	porseleinhoen	--	=	=	19
A122	kwartelkoning	-	>	>	13
A153	watersnip	--	=	=	150
A197	zwarte stern	--	>	>	200
A229	ijsvogel		=	=	10
A275	paapje	--	>	>	6
A292	snor	--	=	=	300
A295	rietzanger	-	=	=	2000
A298	grote karekiet	--	>	>	20

Toelichting symbolen:

SVI -- zeer ongunstig; - matig gunstig, + gunstig

= Behoudsdoelstelling

> Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling

²⁵ Het betreft een 'ten minste' doelstelling en is het minimum dat aanwezig moet zijn

Doelstellingen voor niet-broedvogels

		Landelijke staat van instandhouding	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Draagkracht voor aantal vogels ²⁶	Functie gebied
A005	fuut	-	=	=	110	f
A017	aalscholver	+	=	=	behoud	s
A037	kleine zwaan	-	=	=	8	f/s
A041	kolgans	+	=	=	3800	f/s
A043	grauwe gans	+	=	=	1100	f/s
A050	smient	+	=	=	500	f/s
A051	krakeend	+	=	=	150	f
A059	tafeleend	--	=	=	210	f
A061	kuifeend	-	=	=	430	f
A068	nonnetje	-	=	=	30	f
A070	grote zaagbek	--	=	=	20	f
A094	visarend	+	=	=	2	f

Toelichting symbolen:

SVI -- zeer ongunstig; - matig gunstig, + gunstig)

= Behoudsdoelstelling

> Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling

s betreft slaapplaatsfunctie

f betreft foerageerfunctie

²⁶ Aantallen betreffen een seizoensgemiddelde m.u.v. Visarend. Voor deze soort betreft het een seizoensmaximum. Het seizoensgemiddelde is het gemiddelde aantal in een gebied aanwezige vogels over het gehele seizoen, berekend aan de hand van maandelijks uitgevoerde tellingen over een reeks seizoenen (1999/2000-2003/2004).

Ecologisch werkprotocol

BIJLAGE 4